resol. 74. Suarez *de Eucharist. disp.* 13. *sect.* 7. *n.* 14. Valentia 2. 2. *disp.* 3. *quæst.* 16. *punct.* 13. Castropalao *tract.* 6. *disp.* 5. *part.* 4. *n.* 18. Bonacina *disput.* 2. *de restit. quæst. ult. sect.* 1. Theophilus *tom.* 15. *in Heterocl. part.* 2. *punct. ult. fol.* 320. Posse autem aliquam infignem reliquiam, veluti velum B. Virginis, seu partem coronæ spineæ, impune vendi, resolvit Hurtado, *de vero martyrio, disp. resol.* 43. §. 13. quia tunc non venditur res spiritualis, sed ejus antiquitas.

8 Respondetur difficultibus.

Nec obstat prima dubitandi ratio supra adducta, pro cujus solutione sciendum est, dubium versari, an quando eo tantum fine lucrandi plures eleemosynas exponuntur reliquiæ, vera simonia incurratur, quamvis nullum pactum initum fuerit? Et affirmative docent communiter repetentes *in præsenti*, Panormitan. *notab.* 1. Joannes Andreas *n.* 2. Ant. de Butrio *n.* 4. Ancharanus *n.* 1. Ugolinus *de simon. tabul.* 1. *c.* 38. Azor 1. *part. inst. lib.* 9. *c.* 8. *q.* 7. Sed contrarium rectius docuerunt Doctores supra pro dubitandi ratione adducti; quia falsum est, committi simoniam quoties in re, aut ex re aliqua spirituali intenditur tamquam finis principalis lucrum temporale, nisi intendatur tamquam pretium rei spiritualis; nisi enim pretii ratio intercedat, nec venditio, neque emptio dari valet. Nec sane in communi hominum sensu eleemosynas ex reliquiarum ostensione quærere, est illas aut pretio æstimare, aut vendere: imo iste finis principalis eleemosynarum vix fuerit mortalis, quia est tantum culpa pravæ ordinationis ad finem. Ea autem, quando finis non est mortalis, non habet nisi malitiam venialem, ut docent Cajetanus 2. 2. *q.* 148. Sanchez *l.* 1. *in Decalog. c.* 3. *n.* 1. Si autem primo, & principaliter reliquiæ vendantur, simonia committitur; nam illæ non aliunde sunt æstimabiles, quam relatione ad sanctam animam, & quia membra hominis sancti fuerunt, unde recenseri non debent inter ea, quæ sunt antecedenter annexa spiritualibus, cum ipse in se sint aliquid spirituale, ut probat Gibalinus *de simon. q.* 12. *consect.* 4. Nec obstat secunda difficultas deducta ex fundamentis hæreticorum, quæ sicut ex sola impietate depromuntur, ita facile dissolvuntur; fatemur enim Deum voluisse latere sepulchrum Moysis, ne a Judæis tamquam Deus adoraretur, & sic laberentur in idololatriam, non tamen ne Propheta, & Dei famulus adoraretur. Inter hæc autem discrimen hoc adest, quod adoratio soli Deo debetur, veneratio vero debetur Sanctis, tanquam ejus famulis, ita ut veneratio in eorum persona Deo referatur. D. Thomas 3. *part. quæst.* 25. *art.* 6. *ad* 1. Quod autem voluerit Deus corpus Moysis ex prædicta ratione latere, docuerunt Philo Judæus *lib.* 3. *de vita moysis, ad finem*, Histor. Scholast. *Deuteron. cap.* 20. Theodoretus *in Deut. tom.* 1. *quæst.* 43. & ibi *in c.* 23. Cajetanus, & Oleast. Difficultas etiam deducta ex dictis locis Matthæi, & Lucæ varie a Patribus refellitur: placet expositio Cajetani *in Matthæum, cap.* 23. dum ait: Qui sepelit occisum, potest hoc facere vel ut mortuum honoret, vel ut compleat actum homicidæ. Sepeliit Enoch Adamum, ut illum honoraret: sepeliit Cain Abelem, ut scelus lateret; Judæi autem etiamsi dicerent se ædificare sepulchra Prophetarum, ut eos honorarent, facto tamen contrarium indicabant, & propterea jure reprehenduntur, quod sub specie religionis Prophetas insectarentur, prout docuit eventus; quia Christum, ejusque discipulos perdiderunt. Nec tandem obstat, quod Hæretici expendunt, videlicet Christum Dominum nunquam reliquarum venerationem præcepisse; nam non recte arguitur: Christus Dominus hoc non præcepit: ergo a nobis faciendum non est; siquidem ubi actio suapte natura bona est, fieri debet ex præcepto generali, quo tenemur bonum operari: at reliquias colere actio est sancta, ut patet ex hactenus dictis: ergo etsi præcepta expresse a Christo non reperiatur, præcipue cum Ecclesiæ canonibus statuta reperiatur, observari debet, ut probat Ricciulus *lib.* 1. *lucub. cap.* 10.

TITULUS XLVI.

De observantia jejuniorum.

CAPUT PRIMUM.

Innocentius III. *Clericis S. Petri, & a Magdalon.*

EX parte vestra fuit quæsitum a nobis, utrum si *b* nativitatem Domini, vel *c* assumptionem Beatæ Mariæ, vel festivitatem alicujus Apostolorum in secunda feria contigerit evenire, die Sabbati præcedenti vigiliam debeat jejunari, & utrum in Beati Mathiæ Apostoli vigilia sit jejunium injungendum? Ad quod breviter duximus respondendum, quod die Sabbati festivitates prælibatas secundæ feriæ præcedenti, & *d* Beati Mathiæ Apostoli debet vigilia jejunari.

NOTÆ.

1 a MAgdalon.) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. c.* 1. & *in c. ex parte, de celebrat. Missar.* ubi extat alia pars hujus textus, ibi notavi.

2 b *Nativitatem Domini.*) De qua festivitate agemus infra *in c. fin.* & nonnulla adduxi *in c. ex parte, de celebr. Missar.*

c *Assumptionem B. Mariæ.*) Cujus festivitatis institutio non est juris divini, ut voluit Joannes Andreas *in capite licet, de feriis*; sed ab ipsis Apostolis statuta fuit, ut probant Suarez *tom.* 1. *de relig. tract.* 2. *de Sanctis, c.* 8. *n.* 24. Azor *part.* 2. *Instit. moral. lib.* 1. *c.* 20. *q.* 1. §. *Ceterum*, Acunna *in c. fin.* 70. *dist.* Herrera *de orig. divin. offic. lib.* 2. *c.* 60. hujusque festivitatis mentio fit *in c. pronunciandum, de consecr. distinct.* 3. *c. conquestus, de feriis*: & plura de hoc sacro mysterio pie, & docte concessit Tamayus a Salazar *tom.* 4. *in Martyrolog. die* 15. *Augusti.*

d *Beati Mathiæ.*) Ratio dubitandi ex eo proveniebat; nam cum D. Mathias non fuisset a Christo Domino nostro in Apostolum electus sed postea ab Apostolis in locum Judæ proditoris fuisset suffectus, ut probabimus *in c. final. de fortileg.* a quibusdam ambigebatur, an pro Apostolo quoad omnia habendus esset? Et cum in Apostoli locum esset suffectus, pro Apostoloque haberetur, ideo Innocentius in præsenti docet, in ejus vigilia jejunandum esse, ut in aliis Apostolorum vigiliis.

COMMENTARIUM.

3 Conclusio traditur, & probatur.

EX hoc textu sequens deducitur assertio: " Vigilia alicujus sancti occurrente die Dominico, jejunari debet in Sabbato. " Non est similis decisio in jure, qua ab specie probari possit hæc conclusio: per argumentum tamen firmari valet *ex c. jejunium, c. placuit, c. ne quis, cum sequenti, de consecrat. dist.* 3. *c. post Pascha*, 76. *dist. c. sacerdos*, 26. *q.* 7. *c. si quis tanquam, c. si quis presbyter*, 30. *dist.* Ex sancto Epiphanio *in compend. fidei expost. n.* 22. ibi: " Qui pietati student, egregia quædam laudabili voluntate perpetuo (solis Dominicis, ac Pentecostes diebus exceptis) jejunia sibi, ac vigilias imponunt. *Sancto Alexandrino* in canones, cap. 15. *S. Ambrosio* epist. ad Episcopos Æmiliæ, *ibi.* Dominicam autem celebrare non possumus, quia Manichæos etiam ob istius diei jejunia jure damnamus. *S. Augustino* epist. 86. Die Dominico jejunare scandalum est. *Et* epistol. 119. *Gregorius* II. in capit. ad Martinianum, aliosque suos in Bajoariam Legatos, cap. 10. *ait*: Ut fideles doceantur Dominicis diebus non licere omnino jejunare. " Sanctus Ignatius *epist. ad Philip.* Tertul. *de corona militi*, & *in Apolog. cap.* 16. Damascenus *libro de jejunio*, P. Damianus *opusc.* 14. *leg.* 6. *titul.* 23. *part.* 1. Illustrant ultra congestos a Barbosa, & Garanna in præsenti Hæphtenus *disquisit. monast. lib.* 10. *tract.* 7. *disquisit.* 6. Petrus Gregorius *lib.* 1. *part. tit.* 28. *cap.* 3. & *lib.* 2. *syntag. cap.* 18. Baronius *anno Christi* 78. *num.* 73. Acunna *in cap. de jejunio*, 73. *distinct.*

4 Impugnatur reddita assertio.

Sed præsens assertio difficilis valde redditur sequenti consideratione; nam jejunium quanto acceptum Deo sit, nemo est, qui nesciat, siquidem ait D. Ambrosius *de Elia, & jejunio*, quod jejunium est substantia cœlestis, vita Angelorum, radix gratiæ, & fundamentum castitatis: & Divus Hieronymus *in epist.* illud commendans ait: " Solicite advertendum est, ut quos faturitas de paradiso expulit, reducat esuries. " Aliis auctoritatibus probat Antonius Augustinus *in epit. lib.* 22. *titul.* 1. præcipue si cum oratione conjungatur, juxta illud Tobiæ *c.* 12. " Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna. *Judith* cap. 2. Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si permanseritis in jejuniis, & orationibus. *Unde ait D. Chrysostom.* in cap. 6. D. Matthæi: Sicut nec miles sine armis aliquid, nec arma sine milite; sic nec oratio sine jejunio, nec jejunium sine oratione. *D. Augustinus* serm. 230. de tempore: Jejunium concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit; jejunium verbositatem non amat. " Plura Novarinus *lib.* 6. *aqua nupt. cap.* 98. Sed dies Dominicus specialiter orationi dicatus est, ut probavi *in cap.* 1. *de feriis*: igitur & jejunio apcius est, & per consequens si in eo occurrat vigilia alicujus sancti, jejunari potest. Augetur hæc difficultas *ex cap. utinam*, 76. *dist.* ubi ait D. Hieronymus: " Utinam omni tempore jejunare possimus. " Igitur nihil interest, quod in die Dominico, vel alia die jejunium indicat. Et D. Paulum cum aliis etiam diebus Dominicis jejunasse, refertur *Actuum Apost. cap.* 15.

5 Qua dubitandi ratione non obstante, vera est præsens assertio, pro cujus expositione sciendum est, primis Ecclesiæ sæculis apud fideles moris fuisse, ut in festivitatibus Domini nostri, & Sanctorum ejus ad gratiam promerendam, & impetrandam, aliquibus piis actionibus, & orationibus in vespere festivitatis Christiani exercerentur, veluti vigiliis, stationibus, & jejuniis, quæ ut omnibus innotescerent, inter concionandum stata jejuniorum, ac vigiliarum tempora nuntia-

ri, probat Ferrarias *de ritu concion. antiq. c.* 28. & de his figillatim agemus. Ad vigilias enim, tam clerici, quam laici utriusque sexus accedebant, in Ecclesiis, seu Martyrum cœmeteriis continua in oratione pernoctantes. D. Basilius *in Ps.* 114. ibi: " Jam inde ex media nocte venientes, ad sacrum " Martyrum templum, Deum ipsum Martyrum per hymnos " laudantes sustinuistis usque ad hanc diem nostrum adven- " tum expectantes. Vobis quidem igitur, & somni, & quie- " tis, quod in honorem Martyrum, & Dei adorationem im- " pendistis, præsto est. " Plura de his vigiliis congesserunt Joannes Dartis *de pœnitent. c.* 22. Durand. *lib.* 3. *de ritib. c.* 4. & 5. Francolinus *de horis canonicis, c.* 1. 2. 4. & 5. Bernacius *lib.* 1. *de hor. can. c.* 20. Herrera *de orig. divin. offic. lib.* 2. *c.* 17. & nos adducimus *in can.* 35. *Concilii Illiber.* quæ hic repetere non licet. Ad stationes ergo deveniamus. Et sciendum est, stationis verbum castrense esse, seu a re militari traductum; nam milites, qui a loco ubi excubabant, progredi nequibant, stationes facere dicebantur, & in statione esse Tertul. *in apolog. cap.* 2. ibi: " Latronibus vestigandis per universas " provincias militaris statio fortitur. " Statius Papinius *l.* 12. *Thebaid.*

Immisso cessit statio horrida somno,
Vigiles simul excitat illic.
Virgilius *lib.* 4. *Æneid.*
Succedunt, servantque vices, statione relicta.

Itaque statio accipitur pro loco ad excubias agendas destinato, eo quod in eo cogantur milites stare, nec possint illum relinquere. Svetonius *in Tiberium*, ibi: *Stationes militum per Italiam solito frequentiores dispersuit*; id est loca plura, quibus milites stationarii dicuntur *in l.* 1. *C. de cohort. lib.* 22. *leg.* 1. *C. de irenarchis, lib.* 10. *leg.* 1. §. *est etiam, ff. de servis fugit. leg.* 1. §. *quies, ff. de offic. Præfecti vigil.* Illustrant Pancirol. *l.* 2. *variar. c.* 266. Bulengerus *lib.* 6. *de Imperat. cap.* 32. aliquando tamen statio accipitur pro loco, ubi sistitur alicujus muneris causa, *in l. item apud Labeonem*, §. *convivium, ff. de injuriis, l. Fulcinius* 7. §. *illud, ff. ex quibus causis majores, leg. ne quis* 6. *C. de dignit. lib.* 12. veluti administrationis fiscalis causa, *l.* 1. *C. ne fiscus rem quam vendit, l.* 5. *C. de vectigal.* Illustrat Amaya *in d. l.* 1. *n.* 1. vel saltem confabulationis gratia, ut apud Juvenalem *satyr.* 3.

Convictus, therma, stationes, omne theatrum.

Junctis Valesio *in not. ad Marcellinum, fol.* 10. Revardo *lib.* 4. *variar. cap.* 7. Brissonio *lib.* 2. *select. cap.* 12. Cujacio *lib.* 1. *observ. c.* 13. Turturet. *dissert.* 28. *juridica*. Similiter ergo apud Christianos statio accipitur pro permanentia in Ecclesia usque ad certam horam, videlicet nonam: nam primis illis Ecclesiæ sæculis, diebus jejunii fideles in Ecclesia conveniebant, ibique usque ad horam nonam morabantur, orationis, & divinarum rerum contemplationi vacantes, corporaque jejuniis, & geniculationibus lacrymisque exercentes. Denique hora nona, Eucharistia accepta stationem solvebant. Tertull. *lib.* 2. *ad uxorem, cap.* 4. ibi: " Si statio facienda est de die, maritus " conducat ad balnea: si jejunia observanda sunt maritus eo- " dem die convivium exerceat. " Ubi appofite ponit stationem cum balneis, quia sicut Christiani mane conveniebant in Ecclesia, ut antelucanos cœtus celebrarent, stationemque inciperent; ita Gentiles summo mane ad balnea procedebant. Idem Tertullianus *in Apolog. c.* 42. & *de corona militis*, ipsarum stationum meminit, ibi: " Cur stationibus quartam, & " sextam Sabbati dicamus. " Quem locum exponit Bosquetus *in notis ad Innocent. III. lib.* 2. *ep.* 18. In stationibus autem fideles orabant de geniculis, idest in genua provoluti, non autem stantes; nam quoties diebus mœroris, tristitiæ, ut in diebus jejunii, orandum erat, toto corpore jacentes orabant; unde nec diebus Dominicis, nec a tempore Paschæ usque ad Pentecosten stationes habebantur. Tertul. *de jejuniis cap.* 10. ibi: " Die Dominica nefas dicimus de geniculis adorare; " eadem immunitate a die Paschæ in Pentecosten usque gau- " demus. " Et *cap.* 2. *de feriis*, " Oratio igitur jungebatur cum jejunio, quia ut ait Div. Cyprianus de operibus Christi, " efficax est oratio præcedente jejunio, & sacris jejuniis " antecedentibus, non patitur postulatio devota repulsam. " Unde quia in ipso jejunii die statio tenebatur, jejunium aliquando appellatur statio. Tertul. *de anima, c.* 24. ubi de jejuniis agens ait: " Daniel trium hebdomadarum stationem aruit victu. " D. Hieronymus adversus Jovinianum: " Saul (*inquit*) " sicut in libro 1. Regum scribitur, maledictus inquit, qui " ederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar me de " inimicis meis; & non gustavit omnis populus ejus; & tota terra prandebat, tantique fuit auctoritas stationis. " Illustrat Baronius *anno* 57. *n.* 198. Discrimen tamen illud dabatur inter jejunium, & stationem; nam jejunium, ex præcepto, statio ex devotione tenebatur, ut contra Pamelium probat Albaspineus *lib.* 1. *observ. cap.* 16. Solvebatur autem statio accepta communione corporis Christi, ideoque nisi peracto sacrificio Eucharistia non sumebatur, quia ea accepta non poterant in statu mœroris, & genuflexionis permanere. Tertul. *in lib. de orat.* ibi: " Similiter de stationum diebus non pu- " tant plerique sacrificiorum orationibus interveniendum, quod " statio solvenda fit accepto corpore Domini. Ergo devo- " tum Deo obsequium Eucharistia resolvit, an magis Deo " obligat? nonne solemnior erit statio tua, si ad aram Dei " steteris, accepto corpore Domini, & reservato? Utrumque " salvum est, & participatio sacri, & executio officii. " Prosequuntur Albaspineus *supra*, Bosquetus *ad Innocent. lib.* 2. *epist.* 18. Stationes tandem a jejuniorum diebus S. Gregorius separavit, qui jussit, stationes in Dominicis diebus Adventus, & Quadragesimæ certis in locis fieri, ut refert Joan. Diaconus *in vita ipsius sancti, lib.* 7. *cap.* 18. quam consuetudinem & hodie servari plerisque in locis refert Bellarminus *de jejun. lib.* 1. *c.* 22. Franc. Maria Florent. *in notis ad Martyrol. exercit.* 2.

7 De jejunio vigiliarum.

Tandem in his vigiliis majorum festivitatum fideles jejunabant, cujus jejunii formam, & leges ut exponamus, sciendum est, quod licet jejunium aliquando metaphorice accipiatur pro abstinentia a culpis, & vitiis, ut apud Isaiam *c.* 58. ibi: " Nonne hoc est magis jejunium, quod elegi, dissol- " vere colligationes impietatis? *Alexandrinum* lib. 6. stroma- " tum. *D. Hieronymum* in Matth. *cap.* 7. ibi: Jejunium est non " solum ab escis, sed a cunctis illecebris abstinere. *D. Augu-* " *stinum lib.* 2. in Evangelia, *qu.* 18. ibi: Sacra Scriptura do- " cet generale jejunium non a concupiscentia ciborum tan- " tum, sed ab omni lætitia temporalium delectationum. " Tamen in præsenti jejunium accipitur pro abstinentia a cibo, quod Græci [illegible], idest inediam appellant, quod ita vulgo *definitur*: Jejunium Ecclesiasticum est *Abstinentia cibi secundum Ecclesiæ regulam assumpta*. Probant Pet. Gregorius *lib.* 2. *syntagm. cap.* 18. Fagundez *in* 4. *Eccles. præceptum, cap.* 1. Dicitur abstinentia cibi, quia alia quæ trajiciuntur ad stomachum, veluti pharmaca, & alia, quæ non sumuntur per modum cibi, jejunium non solvunt. Bellarmin. *lib.* 1. *de jejun. cap.* 1. Beyerlinch *in theatro, verbo Jejunium, tom.* 4. nec etiam aqua, imo nec potio chocolatica, ut defendit Thomas Hurtado in speciali opusculo de hac potione edito. Olim tamen primis Ecclesiæ florentis temporibus jejunantes non solum a cibo, sed potu abstinuisse, virginemque salvam jejunii constituto spatio conservasse, constat ex Tertulliano *de jejuniis cap.* 6. " Ipsa natura enuntiabit, quales nos ante " pabulum, & potum in virgine adhuc saliva exhibere con- " suevit. " Unde legimus in actibus S. Fructuosi Martyris, cum ei poculum fratres offerrent, quo martyr recrearetur, imo & munieretur, constanter, cum jejunasset, recusasse. Prudentius *in ejus natali*, ibi:

Jejunamus, inquit, recusa potum,
Nondum nona diem resolvit hora.

Observavit Ambianas *ad Tertull. de jejun. c.* 10. *observ.* 4. & ita jejunantes a vino abstinebant, nisi infirmitas aliud exposceret, ut probat Theodulphus *in suis capitul. cap.* 40. cui titulus est, A quibus abstinendum est, cum jejunatur: & ita loquitur: " Abstinentia in his diebus omnium deliciarum esse debet; qui vino abstinere potest, magnæ virtutis est; qui autem infirmitate interveniente abstinere non potest, eo utatur. " Et quia nonnulli vino abstinentes variis potionibus illud imitabantur, eos reprehendit sanctus Gregorius Nyssenus *orat. de jejunio*, dum ait: " Multi vinum ingeniose imitantur, suamque cupiditatem factitiis quibusdam potionibus consolantur. Quæ verba non male nostro sæculo ad potionem chocolaticam expendi poterant. Dicitur etiam in definitione, *secundum Ecclesiæ regulam*, ex quo patet, non quamcunque abstinentiam esse jejunium Ecclesiasticum, sed illud quod secundum regulam Ecclesiæ servatur, secundum quam duo defiderantur. Primum, ut qui jejunant, modo prandant, modo cœnent, semel dumtaxat in die reficiantur, *cap. sicut* 20. *capitis Quadragesimæ, de consecrat. distinct.* 5. Viringius *de jejunio, lib.* 3. *c.* 3. Secundum, ut ciborum delecta in ea comestione utantur. Bellarminus, & Fagundez *ubi sup.*

7 De unica cibi sumptione, & collatione.

Igitur prima, præcipuaque lex jejunii consistit in unica comestione, quam ut exponamus, sciendum est, dubium esse, an veteres semel, aut bis cibum sumerent? Et semel tantum cœnasse, suadetur *ex Servio ad lib.* 4. *Virgil.* ibi: " In usu non erant prandia. *Quem sequuntur Isidorus* lib. 2. etym. cap. 20. *ibi*: Est autem cœna vespertinus cibus, quem vespertinum antiqui dicebant: in usu non erant prandia. *Salvianus* lib. 1. de provid. Dei: *ibi*: Nunquid parcam illam agrestem vitam, quam cum gemitu, & dolore tolerabant, cum viles, & rusticos cibos ante ipsos, quibus coxerunt, focos, sumerent, eosque capere, nisi ad vesperam non liceret. *Expressius Cassiodorus* in psal. 14. *ibi*; Antiquis mos erat semel cibum sumere. *Aimonius* concion. in Dominic. 2. post Trinit. *ibi*: Antiqui enim solummodo una vice comedebant. " Seneca *epist.* 112. Quare cum perditos Romanorum mores sua tempestate notaret Silius Italicus *lib.* 11. *de metid. Symposio*, ait:

——— Medioque dierum
Regales epula, atque ortu convivia solis
Deprehensa.

Deque simili vitio Tacitus *l.* 1. *annal. cap.* 12. Ita ait: " Torpebat Vitellius, & fortunam Principatus inerti luxu, ac prodigis epulis præsumebat medio diei temulentus, & sagina gravatus. " Probant Salmutius *ad Panciroli lib.* 1. *memorab. tit.* 51. Savarus ad Sidonium *lib.* 6. *epist.* 12. Bulengerus *lib.* 1. *de conviviis, cap.* 6. Serlogus *tom.* 2. *in Cantica, vestig.* 8. *sect.* 2. *num.* 14. Contrarium tamen, imo veteres sæpius in die cibum cœpisse, probant Stuchius *lib.* 1. *antiquit. conviv. cap.* 11. Beroaldus *in annot. ad Servium*, §. 24. Muretus *lib.* 4. *variar. cap.* 12. Lælius Bisciola *horar. success. lib.* 9. *cap.* 15. Savarus *ad Sidonium lib.* 7. *epist.* 14. Rosinus *lib.* 5. *antiquit. Roman. cap.* 26. & de Romanis facile probatur ex Plutarcho *lib.* 8. *sympos. cap.* 6. ibi: *Seorsim solebant* pran-

prandere antiqui Romani, *cœnare cum amicis*. De Græcis testis est Jul. Pollux *libro 6. capite 6.* De Italis Cicero *q. 5. Tuscul.* & expresse constat ex Valerio Maximo *libro 2. capite 1.* Sed dicendum est, veteres non semel, sed pluries in die cibum sumpsisse, videlicet jentaculum, prandium, merendam, & cœnam; sed non ita splendide, & cum apparatu, ut in cœna: probat late Demsterus *ad Rosinum d. lib. 5. cap. 27.* Auctores enim prioris sententiæ, qui negant prandia apud veteres in usu fuisse, accipiendi sunt de cibo, quem antiqui non sumebant meridie, sed hora nona, ideoque cœnam appellabant. Ex quibus omnibus constat jejunantes unam tantum in die refectionem sumpsisse, quæ appellabatur cœna, ut constat ex D. Paulino *epist. 24. Ad Amandum*, B. Augustino *serm. 62. de tempore*, & aliis Sanctis Patribus congestis a Belfarm. *d. lib. 1. de jejun. cap. 2.* Illustrant Fagundez *ubi supra*, Covar. *lib. 1. variar. cap. 20.* Sed cum nostra imbecillitate factum sit, ut ad meridiem cibum sumamus, consuetudine introducta fuit collatio serotina, quod verbum *collatio*, a monachis accepimus; solebant enim monachi post cœnam certa hora inter se de sacris Scripturis disputare, quam horam collationem appellabant. Honorius Augustod. *lib. 2. in gemma animæ*, *cap. 63.* ibi: " Quod religiosi ad collationem „ conveniunt, hoc a sanctis Patribus acceperunt, qui in ve„ speris solebant in unum convenire, & de scripturis aliquid „ conferre, unde collationes dicebantur. " Smaragdus *c. 42.* Collatio dicitur confessio, collatio, vel consabulatio, ubi de scripturis divinis aliis respondentibus interrogationes conferuntur. De hac collatione agunt S. Pachomius *in sua regula*, *cap. 73.* Basilius *sua regula*, *cap. 54.* D. Benedict. *cap. 42.* ubi „ ita cavet: " Omni tempore, sive jejunii, sive prandii, si „ tempus fuerit prandii, mox ut surrexerint a cœna, se„ deant omnes in unum, & legat unus collationes, vel vi„ tas Patrum: " Conc. Mogunt. *can. 6.* plura Hæpthenus *disquis. monast. lib. 9. tract. 5. disquis. 2.* Postquam igitur consuetudine, vel humana imbecillitate jejunium cœpit relaxari meridie, simul quoque a monachis mos admissus fuit, ad vesperam semel bibendi, & frustum aliquod panis sumendi: atque ut id ordinate fieret, atque cum minori temporis dispendio, legi cœpit lectio collationis in refectorio eo tempore, quo levis illa cœnula peragebatur; atque hinc tam apud monachos, quam sæculares usus obtinuit, ut refectiuncula illa collatio appellaretur, ne viderentur Christiani ad cœnam congregari, quam in die jejunii duplicare non licebat, modestiori vocabulo rem honestantes dicimus ad collationem convenire. Unde obiter intelligitur difficilis canon Concilii Nannet. relati *in c. quando*, *44. dist.* in illis verbis: " Quan„ do presbyteri per Kalendas simul conveniunt, post pera„ ctum divinum ministerium, ad necessariam collationem, „ non quasi ad plenam refectionem, sed quasi ad prandium, „ ibi ad tabulas resideant. " Ubi jubetur, ut sacerdotes post divinum ministerium peractum ad collationem, non quasi ad plenum prandium accedant; hoc est, tantum ad refectiunculam, non vero ad convivium: jubetur etiam, ut persistant ad disputationem, & quia ex rebus, & articulis contentis in tabulis disputatio facienda erat, statuitur ut resideant ad tabulas. Quem morem in Ecclesia 400. annis servatum fuisse constat ex Concilio Aquisgr. *5. can. 123.* ibi: " Ad colla„ tionem veniant, ubi & hanc constitutionem, & aliarum „ scripturarum lectiones perlegant, & pro admissis veniam „ postulent, & sententiam pro qualitate delicti suscipiant. " Concilium Moguntinum temporibus Leonis III. celebratum anno 813. *cap. 9.* Concilium Coloniense sub Conrado. Illustrant, & exponunt textum *in d. c. quando*, Filesacus *de Quadrag. c. 6.* Hæpthenus *lib. 9. disqu. monast. tract. 1. disq. 2.*

Desideratur etiam, ut unica cibi sumptio fiat tempestive, & hora competenti; alias qui horam legitimam non servat peccet lethaliter, ut docent Theologi cum D. Thoma *2. 2. q. 147. artic. 7.* alii congesti a Covar. *d. c. 20.* Fagundez *supra*, *d. c. 3.* Quæ autem diei hora competens dicatur, in dubio est. Nullam horam ab Ecclesia præfinitam esse voluerunt Angelus, *in summa*, *verbo jejunium*. Abbas Panormit. *in præsenti rubric.* Sed verius est, semper certam præfinitam fuisse horam ad solvendum jejunium, licet pro temporis varietate diversa fuisset in hac parte Ecclesiæ disciplina. Nam primis sæculis usque ad quintum fideles jejunium protrahebant usque ad noctem, sive ut Tertullianus de jejuniis ait, usque ad nativitatem demorantis stellæ: & ita ad vesperam nocte appropinquante solvebatur jejunium. Concil. Brachar. *1. can. 16.* Brachar. *2. can. 9.* Mogunt. *1. can. 34.* Triburiense apud Ivonem *p. 10. cap. 15.* Cabilon. *in cap. solent*, *de consecr. dist.* D. Athanasius *de virginit.* ibi: " Post communionem „ horæ nonæ comede panem tuum gratias agens Deo super „ mensam. *S. Benedictus c. 41.* suæ regulæ, *ibi*: Quinta, & sex„ ta feriis jejunet usque ad nonam. D. Augustin. *lib. de „ morib. Eccles. c. 39.* ibi: Jejunia etiam prorsus incredibilia „ multos exercere didici, non quotidie semel sub noctem re„ ficiendo corpus, quod est usquequaque usitatissimum: sed „ continuum triduum, vel amplius sæpissime. " D. Bernardus *serm. 3. de Quadrag. Hactenus jejunamus usque ad nonam.* Paulinus, & Chrysost. apud Bellarminum *d. c. 2. de jejunio.* Cassianus *collat. 2. c. 26.* " Ideoque commodum satis & uti„ le hora nona refectionis tempus indultum est. " Cabilon. *c. 5.* Prudentius *in hymno S. Fructuosi:*

Jejunamus, ait, recuso potum:
Nondum nona diem resignat hora.

Alii relati a Rosveido *in Onomast. verb. Nona*; probant Covarr. *d. c. 20. n. 14.* Cironius *ad hunc titulum*, Filesacus *de Quadrag. cap. 5.* Azor *p. 1. instit. lib. 7. cap. 1.* Albaspineus *lib. 1. observ. cap. 14.* Savarus *in notis ad Sidon. lib. 6. ep. 12. & lib. 7. ep. 14.* Scortia *in select. theor. 20. ep. 90.* Salmutius *ad Panzirolam d. l. 1. tit. 51.* Pamel. *ad Tertul. in apolog. cap. 39.* Theophilus *tom. 10. in Rosa Mediana*, *fol. 468.* Narbona *hora 9.* Gazæus *ad Cassianum collat. 19. c. 16.* Menardus *ad D. Gregor. fol. 52. verbo Caput jejunii*, Aloix *ad vitam S. Abruei*, *c. 7.* Et quia hora nona jejunantes cibum sumebant, comestio illa non prandium, sed cœna dicebatur, ut apud Romanos, quia eadem hora, qua epulabantur, cœna dicebatur. Horatius *l. 7. od. 14.* ex Isidoro, Aimone, & aliis supra probavi. Postea autem communi consuetudine introductum est, ut hora sexta, id est meridie, jejunium solvatur, ut probant Covar. Fagundez *ubi supra*, qui docent, ex justa causa posse postponi, & proponi horam communiter receptam solvendi jejunium. De alia conditione jejunii, videlicet delecta ciborum, agemus infra *in cap. 2.*

8 De hora hujus unius cœnationis.

Si initium, & progressum jejunii requiramus, constat ab ipso mundi exordio originem trahere: fiquidem dum Dominus primos parentes creavit, legem imposuit non gustandi de arbore boni, & mali; verum ipsi voluntati potius, quam Deo cesserunt, & pabulo potius, quam præcepto annuentes, gula salutem universi generis vendiderunt: manducaverunt denique, & perierunt; unde licet ex tunc jejunium Dominus non præcepisset, ostendens tamen, unde fuisset peccati causa, reliquit facile intelligendum remedium offensæ, innuens placituram illi abstinentiæ curam, a quo damnatam omnes cœpissent incontinentiæ culpam. Deinde ubi jam populus Judaicus post diluvium congregari cœpit, varia jejunia observavit, alia communia, seu publica; alia privata. Communia duplicia, aut stata, aut extraordinaria, quæ ob minantem calamitatem indicebantur. De prioribus intelligitur illud Zachariæ 8. vers. 19. " Indicantur quatuor jejunia, „ videlicet jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium „ septimi, & jejunium decimi mensis. " Quæ servabantur a Judæis, ut docent D. Hieronymus, & Rupertus in eundem locum. Tornisl. *anno mundi 2545. n. 42.* Jejuniorum extraordinariorum exempla extant *Paralip. 2. cap. 20.* ubi Josaphat Rex indixit jejunium universo populo, quando Mohabitæ veniebant contra illum. Et *1. Esdra cap. 1.* dum Esdras pro felicitate itineris, quando ex consensu Regis Artaxerxis a captivitate Babylonica profectus est in Jerusalem, jejunium indixit: & alia, quæ retuli *in canon 23. Concilii Illiberit.* Solemnia etiam jejunia Pagani observaverunt: hinc Horatius *satyr. 4. lib. 2.*

Jupiter ingentes, qui das, adimisque dolores,
Mater ait pueri menses jam quinque cubantis;
Frigida si puerum quartana reliquerit illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit.

De diversis Ecclesiæ jejuniis, & eorum origine.

Ita Livius *lib. 36.* " Eorum prodigiorum causa libros Sibyllinos ex Senatusconsulto Decemviri cum adjissent, renun„ ciarunt instituendum jejunium celeri esse, & id quinto quo„ que anno servandum. " In lege Gratiæ varia jejunia instituta esse ab Ecclesia, probavi *in can. 23. Concil. Illiber.* Et refert Aloix ad Sirineum *cap. 11.* Theophilus *tom. 10. in Rosa Mediana*, ubi fuse de jejunio in Quadragesima agit: Turrianus *pro canon lib. 1. cap. 3. & 4.* Et inter ea præcipua sunt jejunia, quæ in vigiliis maiorum festivitatum servantur, de quibus in præsenti agitur.

10 Traditur ratio decidendi.

His animadversis apparet ratio præsentis decisionis, quare videlicet cum festivitas occurrit feria secunda, jejunandum sit in Sabbato. Non in die Dominico? Et duplex assignari potest. Prima deducta ex festivitate diei Dominici, & lætitia resurrectionis Dominicæ, quæ in eo celebratur. Quam rationem expressit Cassianus, *collat. 21. c. 20.* ibi: " Diem Dominicam custodimus, in qua majores nostri, nec jejunium agendum, nec genu esse flectendum, ob reverentiam resurrectionis Dominicæ tradiderunt. *Facit Tertul.* de coron. milit. *cap. 3.* ibi: Diebus Dominicis jejunare nefas dicimus. " Non enim festivitas tanti diei cum jejunio, & mœrore compati potest, ut ajebat P. Damianus *opusc. 55. c. 5.* ibi: " Cum solemnitate jejunium convenire non potest, & apud quorundam examen sub festivitatis præsentia jejunium vires non habet, sed semper festivitas prævalet. D. Thomas *2. 2. q. 147. art. 5. ad 3.* ubi ait: Jejunia, quæ præcepto Ecclesiæ instituuntur, cum sint magis jejunia afflictionis, quam exultationis, non conveniunt in diebus lætitiæ. " Accedit, nam in die jejunii omni consolatione etiam spirituali fideles olim privabantur; ideoque non dabatur inter eos osculum pacis. Tertul. *de oratione*, ibi: " Sic & die Paschæ, quo communis, & quasi publica religio jejunii est, merito deponimus osculum, nihil cubrantes de osculando. " Illustrat Albaspin. *lib. 1. observ. c. 17.* Imo nec usque ad 7. Ecclesiæ sæculum Eucharistiam accipere, nec adorare licebat usque ad horam nonam, qua jejunium solvendum erat. Conc. Brachar. *1. can. 9. & 10.* Brach. *2. can. 9.* refert Micrologus *c. 49. de Eccles. obs.* & probat Albaspineus *lib. 1. obs. cap. 14.* cujus rei rationem assignant Balsamon, & Zonaras *in can. 52. 6. Synodi in Trullo*; quia sacrificamus, & Deo festivæ celebritatis est: unde hilaritas illa, seu lætitia, convenire non poterat cum mœrore jejunii, nec poterat unus, idemque simul exultare lætitia, triumphare gaudio, ac lacrymis indulgere. Minus enim honestum veteres judicabant, cum mœrore jejunii lætitiam suscepta Eucharistiæ con-

jungere; non enim jejuniorum priscorum fidelium observantia confistebat in ciborum delectu, aut diminutione; sed in lacrymis, ac oratione; nam diebus jejunii perfecti omnes fideles mane ad Ecclesiam consluebant, horrido, cinereque conspersi sacco; & sic omni genere precum armati, cœlum ipsum oppugnabant, & ut ait Tertul. de oratione, *quasi manufactis cœlum tundimus, Deum tangimus*. Et ita cum hoc luctu, hisque lacrymis Eucharistiam contabescere credebant. Albaspineus *ubi supra*. Quare & Græci tempore Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis, & Annunciationis B. Mariæ tantum, præsanctificato non utebantur sacrificio, *c. non oportet, 33. q. 4.* Filesacus *de Quadrag. cap. 33.* Aliam rationem præsentis assertionis Beatus Ambrosius *epist. 83.* his verbis: " Dominica jejunare non possumus, quia Manichæos etiam ob istius diei jejunia jure damnamus. " Die enim Dominico Paulianistæ, & Montanistæ ex superstitione, Manichæi ex errore, Eustathiani ex contemptu jejunabant. Unde tot Ecclesiæ canonibus prohibitum fuit fidelibus diebus Dominicis jejunare, ne viderentur cum hæreticis consentire. Concil. Gangrense *can. 18.* Carthagin. *4. can. 64.* Cæsaraugustan. *c. 2.* Brachar. *1. can. 4.* Matiscon. *2. can. 1.* Aquisgran. *2.* sub Ludovico *ep. ultima*, *cap. 17.* quorum verba refert Anton. Augustin. *in epit. jur. lib. 20. titul. 30.* Illustrat Acunna *in cap. si quis tanquam*, *34. distinct.* Bellarmin. *de bonis oper. lib. 1. de jejun. cap. 23.* Azor *tom. 1. institut. lib. 2. cap. 27.* Sanchez *in Decalog. tom. 1. lib. 2. capite 27.* Turrianus *contra Magdeburg. lib. 1. cap. 25.* Unde in præsenti recte Innocentius statuit, quod si vigilia alicujus sancti incidat in die Dominica, in die Sabbati jejunetur.

11 Dissolvitur dubitandi ratio.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta; nam licet jejunium conjungendum sit cum oratione, non tamen recte stat cum festivitate diei Dominicæ: quare licet jejunantes olim per totam noctem in vigilia, & statione essent orantes; non tamen Ecclesiæ Patres censuerunt, jejunium stare posse, & concurrere cum alacritate, quæ in die Dominico celebratur, & recolitur. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis deductum *ex d. c. utinam*, ubi D. Hieronymus ait, quod utinam omnibus diebus jejunemus, ut fecit Divus Paulus, quem & nonnullos Sanctos sequutos fuisse, constat ex traditis a Lessio *de justit. lib. 4. cap. 2. num. 68.* nam jejunium in die Dominica non simpliciter, & absolute est prohibitum, sed in odium Manichæorum, & aliorum hæreticorum, quos supra retuli: unde si non errore, superstitione, aut scandalo saltem sedandi motus carnalis, aut alterius periculi vitandi causa, seu boni spiritualis gratia ut fecisse Divum Paulum explicat Divus Augustinus *ep. 86.* etiam die Dominico jejunari potest, ut facile deducitur *ex c. si quis 7. cap. final. 30. dist.* Probant Bellarminus *de jejunio cap. 23.* Theophilus Raynaud. *tom. 16. in Heterocl. spirit. pat. 3. punito 2. fol. 413.* Thomas Sanchez *lib. 2. summæ*, *cap. 37. n. 12.* Layman *lib. 4. summæ*, *tr. 8. cap. 2. n. 9.* Bonacina *de præcept. Eccles. q. 1. punct. 5.* Serarius *in c. 8. Judith*, *qu. 13. prounc. 4.* Fagundez *in præcept. 4. Eccles. cap. 5. n. 2.* Recte tamen cum aliis notat Sanchez, negari non posse, quin ad superstitiosum, & superfluum cultum spectet, vel studium singularitatis, die Dominico jejunare. Nec etiam proxime traditis obstat canon 64. collectionis Martini Bracharensis, in illis verbis: " Non li„ cet quemlibet clericum die Dominica absentem esse ab Ec„ clesia, sed Missarum solemnibus interesse, & jejunio. " Ex quibus ultimis verbis expresse deducitur, clericum debere in die Dominico jejunium observare: igitur quia ea die licet jejunare. Pro cujus canonis expositione aliqui asseruerunt, loco illius verbi *jejunio*, legendum esse *jejunus*; ita ut sensus sit, quod sacerdos in die Dominico adsit Missarum solemniis jejunus, quia alio modo Missæ sacrificium offerre non valet, juxta tradita *in cap. ex parte*, *de celebrat. Missar.* Alii docuerunt, in eo canone clericis juberi, ne die Dominico ab Ecclesia absint causa interessendi Missarum solemniis, & jejunio; idest causa indicendi jejunium, si quod occurat in hebdomada, juxta veterem morem ad nostra usque sæcula protractum indicendi jejunia a Parocho in ipsa Missa parochiali die Dominico, juxta Concil. Brachar. *2. can. 9.* Coloniense sub Paulo III. *c. 2. & 5.* Altissiod. *can. 2.* Trident. *sess. 25. de reform. cap.* . . . . Sed verius est ea verba, *& jejunio*, supposita esse, nec reperiri in collectione Loayæ; imo etsi retineantur facile exponi possunt juxta textum *in cap. 1. de celebrat. Miss.* ita ut Presbyter die Dominico in Ecclesia interesse debeat Missarum solemniis, & jejunio, idest in jejunio persistendo usque ad præfinitam horam, ut necessitatibus peregrinorum, & infirmorum subvenire possit, juxta tradita *in d. c. 1.*

12 Exponitur Conc. Gerund. c. 3.

Ex hucusque traditis lucem accipit textus, *in can. 3. Concilii Gerund.* in illis verbis: " Item secundæ Litaniæ faciendæ sunt Kalend. Novembr. ea tamen conditione servata, ut si iisdem diebus Dominica intercesserit, in alia hebdomada, secundum prioris abstinentiæ observantiam a quinta feria incipiantur, & in Sabbato vespere Missa facta finiantur, quibus tamen diebus a carnibus, & a vino abstinendum decrevimus. " Pro cujus textus expositione sciendum est, vetustissimum esse Ecclesiæ morem supplicationes publicas in calamitatibus, & populi preduris facere, quas Græci Litanias, Latini Rogationes appellant. Concil. Aurelian. *1. canone 29. & 31.* Mogunt. sub Carolo: in duplici autem erant differentia: aliæ imperatæ, aliæ statæ. Imperatæ erant, quæ ratione ingruentis periculi, & urgentis necessitatis ad placandum Deum indicebantur. Apud D. Gregorium *lib. 7. indict. 2. ep. 76. ad Castorem*, mentio fit quatuor, aut quinque Litaniarum, quæ in Ravennatensi Ecclesia indictæ fuerunt; & ipse Pontifex urgente aliqua necessitate, non tantum Romanis, sed etiam exteris Litanias indicebat, ut apparet *ex lib. 9. regestr. indict. 4. ep. 45.* Statæ sunt, quæ certis anni temporibus in universali Ecclesia observantur: & cum hujus duplicis Litaniæ mentio in jure fit, alia dicitur major, alia minor. Major dicitur, non quia prius instituta fuit, sed quia Gregorius Magnus majori cum solemnitate eam instituit, ut ipse ait *lib. 12. ep. 12.* & *in principio lib. 2. regest.* ibi: " Solemnitas annuæ devotionis nos fratres dilectissimi, admonet, ut Litaniam, quæ major ab omnibus appellatur, solicitis, ac devotis debeamus auxiliante Deo mentibus celebrare. " Cujus occasionem referunt Paulus Diac. *l. 3. de gestis Longob. c. 11.* Gregorius Turon. *l. 10. de gestis Franc. c. 1.* Et cum tempore Childeberti Regis Galliæ, & Mauricii Imperatoris accidisset diluvium in finibus Venetiarum, quo non legitur post Noe tempora majus, sequuta est atrox pestis, in qua occubuit Pelagius Pontifex Gregorii Magni prædecessor, qui ad placandum Deum instituit hujusmodi Rogationem, & ab eo tempore cœpisse usum apud Catholicos precandi salutem sub ea formula, *Dominus tecum*, sternutantibus, vulgo creditur. Sed quam falso, satis docte probavit Pater Famianus Strada *in prolus. l. 3. prolect. 4.* Minor Litania, seu Rogatio refertur ex Concilio Aurelian. a Gratiano *in c. rogationes*, *de consecrat. dist. 3.* his verbis: " Rogationes ante Ascensionem Domini placuit celebrare, ita ut præmissum triduanum jejunium in Dominicæ Ascensionis solemnitate solvatur. " Eam rogationem instituit, seu jam obsoletam instauravit Sanctus Mamertus Viennensis Episcopus, propter cladem a lupis, & aliis feris animalibus in partibus Galliæ illatam; ut constat ex Adone *in Chron. Sidonii*, *lib. 7. epist. 1. ad S. Mamertum*; de quibus etiam agitur in Concil. Mogunt. *can. 33.* Fuerunt & olim in Hispania aliæ Rogationes a die idum Decembris; ut constat ex Concilio Toletan. *1. canone 5.* Toletan. *6. can. 3.* Brachar. *2. can. 9.* & etiam Kalend. Novembris, de quibus *in 4. can. 3. Concilii Gerund.* Deinde sciendum est, has Rogationes tribus continuis diebus magna populi consensione celebrari orando, jejunando, & psallendo, ita caste, & pie, ut in Concilio Moguntiaco sub Carolo Magno dicatur celebrandas esse, sicut Patres sancti nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus indutis, sed nudis pedibus, cinere & cilicio indutis: quare & Rogationum dies laicis denuntiandos esse inter Missarum solemnia statuit Concilium Lugdunen. relatum *in capite 1. de consecrat. distinct. 4.* Plura de his rogationibus congesserunt Savarus *in not. ad Sidon. dict. lib. 7. epist. 1.* Menardus *in not. ad lib. Sacram. Div. Gregorii*, *fol. 155.* Loayasa *in dict. can. 3. Concilii Gerund.* Petrus Gregorius *l. 1. partit. titul. 20. cap. 3.* Baronius *in martyrol. die 25. Aprilis*, Coriolanus *in breviar. anno 520.* Jodocus Coccius *lib. 3. thesauri*, *articul. 7.* Antonius Augustinus *in epit. jur. lib. 21. titul. ultim.* Covarruv. *lib. 4. variar. capite 20. numer. 16.* Conradus Brunus *de ceremon. lib. 5. capite 1.* Guillelmus Durantius *in ration. lib. 6. cap. 102.* Unde cum jejunium in his Rogationibus per tres dies indiceretur, & in die Dominica jejunari non possit, ideo *in dict. can. 3. Concilii Gerunden.* statuitur, ut si incidat dies Dominica in Rogationibus mensis Novembris, transferatur jejunium in aliam hebdomadam, ex traditis supra pro ratione præsentis decisionis. Ex eadem etiam ratione cum Litania minor intercedat tempore Paschali prope ascensionem, ideo jejunium illius non tam præcepti, quam consilii est; ideoque diuturna consuetudine receptum est, ut in his tribus diebus illius rogationis, tantum ab escis carnalibus fideles se abstineant, & cibis Quadragesimalibus utantur.

CAPUT II.

Idem a *Bracharensi Episcopo*.

CONsilium nostrum super quibusdam articulis requisisti, utrum in omnibus sit Apostolorum vigiliis jejunandum, cum quidam asserant, non esse jejunandum in omnibus, sed sex tantum. Utrum etiam jejunandum sit in Adventu Domini; cum tamen sentiant diversi diversa, quibusdam dicentibus, sed paucioribus, jejunandum esse tunc temporis; pluribus vero se asserentibus ad hæc non teneri. Utruri insuper si festum illorum, quorum vigilias jejunamus, secunda contingat feria celebrari, in præcedenti Sabbato sint vigiliæ jejunandæ. Nos autem super hoc taliter respondemus, quod apud nos omnium Apostolorum vigiliæ in observatione jejunii celebrantur præter vigilias Apostolorum Philippi, & Jacobi, & Beati Joannis Evangelistæ; quoniam illorum festivitas infra solemnitatem *b*

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

Paschalem; istius autem infra natalem Domini celebratur. Jejunium etiam apud nos in c adventu Domini agitur; & sanctorum vigilias, quorum festivitates oportet secunda feria celebrari, jejunamus in Sabbato præcedenti. De festivitate vero Beati Bartholomæi Apostoli, de cujus celebratione dubietas oritur apud d quosdam, tibi petenti consilium respondemus, quod in hoc tuæ regionis consuetudinem serves. *Et infra:* Cum autem quæ sit illis pœnitentia injungenda quæsieris, qui diebus quadragesimalibus, tempore illo, quo tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, e carnes comedere sunt coacti: tibi breviter respondemus, quod in articulo tali illos non credimus puniendos, quos tam urgens necessitas excusavit; preces tamen ad Dominum pro illis, & cum illis, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minime f reperitur, effundas. Item de illis qui in Sabbato juxta terrarum consuetudinem aliarum, propter debilitatem, quam in se sentiunt, carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri g consuevit, cum hoc ab aliis moleste feratur, & oriatur in illis occasio detrahendi: tale tibi damus responsum, quod super hoc tuæ consuetudinem regionis facias observari, sic tamen quod debilibus, & infirmis propter hoc periculum non emergat. Præterea postulasti responsum habere de illis, qui in Quadragesima, h vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, quorum quidam promittunt propter hoc eleemosynam se facturos: quidam vero propter necessitates infirmitatis urgentis hoc a te sibi quasi ex debito concedendum requirunt. Super quo tibi duximus respondendum, quod cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare i potes, & debes, ut majus in eis periculum evitetur. Datum Romæ apud S. Petrum, 11. Kal. Martii, Pont. N. anno 8.

N O T Æ.

1 a BRacharensi.) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 1. & in cap. consilium, de celeb. Missarum*, ubi extat alia pars hujus Decretalis: integram autem transcribo, ex dicta tertia collectione, & præsentem epistolam scriptam fuisse ab Innocentio III. anno 1206. referunt Spondanus *in continuat. Baronii, eodem anno*, Orderic. Raynaldus, *eodem anno, n. 35.*

2 b *Paschalem.*) Quo tempore, sicut nec diebus Dominicis, jejunare non licet, *cap. scire debet, §. instar, cap. post Pascha, 76. dist.* ex rationibus adductis supra proximo commentario. Nec contrarium docetur *in cap. statuimus 4. 76. distinct.* ubi Urbanus Pontifex constituit, ut jejunia quatuor temporum ita per annum distribuantur, ut primum initio Quadragesimæ, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium in mense Septembris, quartum in Decembris, more solito fiat: ergo quia tempore Paschali jejunare non licet. Nam respondendum est, tempus illud Paschale, intra quod jejunare non licet, computari a Pascha resurrectionis usque ad Pentecosten, ut docent Azor, & Fagundez *ubi supra*. Unde post Pentecosten etiam in ipsa hebdomada jejunari potest, cum jam non dicatur tempus Paschale. Nec huic solutioni obstat textus *in capite de jejunio, 76. dist.* ubi asseritur, jejunium quatuor temporum non debere celebrari immediate ante Pentecosten in ejus vigilia. Nam respondetur, ideo ibi prohiberi, ne in vigilia Pentecostes incipiat jejunium quatuor temporum, ne in una die duplex jejunium concurrat, unum vigiliæ, aliud vero de tempore; sicut in eodem textu cavetur, ne jejunium decimi mensis celebretur in Sabbato præcedente nativitatem Domini, ne etiam duplex jejunium occurrat in eadem die, ut exponit Bellarminus *lib. 1. de jejun. cap. 23.*

3 c *In adventu Domini.*) Jejunium adventus Domini jam olim in Ecclesia celebrari consuevisse, constat ex Concilio Matisc. 1. *can. 9.* Turon. sub Cariberto anno 567. ejus meminerunt S. Joannes Chrysost. *homil. 3. in epist. ad Ephesios*, Rabanus Maurus *lib. 2. de instit. cleric. cap. 22.* his verbis, "Hac ergo auctoritate divinæ scripturæ Ecclesia morem obtinuit, & universale jejunium hac observatione celebrat. Quod tamen jejunium incipiens a nono mense in decimum extenditur, idest usque ad natalem. Congrua itaque dispositione a Magistris Ecclesiæ hoc loco jejunium Quadragesimale constitutum est, ut ante diem natalis Domini jejunio, & abstinentia nos castigemus." Amalarius *lib. 3. de offic. Eccles. cap. 40.* Radulphus Tungrens. *propos. 16.* quod jejunium institutum fuit pro reverentia natalis Domini: varium tamen fuit pro temporum, & locorum diversitate. In Concilio Matiscon. 1. celebrato anno 581. statuitur, ut a feria sancti Martini ad natale Domini, secunda, quarta, & sexta Sabbati jejunetur. Et *lib. 6. Capitular. Caroli, cap. 183.* cavetur ut Sacerdotes admoneant, ut jejunia tria legitima in anno agantur, id est quadraginta dies ante nativitatem Domini, & quadraginta ante Pascha, ubi decimas anni solvimus: & post Pentecosten.

4 d *Quosdam.*) Natalem diem S. Bartholomæi plerique ponunt die 11. Augusti, ut Beda, Usuardus, Ado, & alii: Romæ autem 13. Kalend. Septembris celebrari consuevisse, referunt Baronius *in Martyr. die 11. Augusti*, Menardus *in Sacram. D. Gregorii, fol. 175.*

5 e *Carnes comedere.*) Cum diebus Quadragesimæ, & aliorum jejuniorum debeat servari delectus ciborum, ideo statutum est, ut jejunantes se abstineant a carnibus, & certis ciborum generibus, *in cap. de esu, de consecrat. dist. 3.* 6. Synod. *canone 56. Concil.* Toletan. 8. *can. 9.* Gerund. *can. 3. cap. statuimus, de consecr. dist. 4.* Mediolan. sub Carolo *tit. de jejunio*. Probant Bellarmin. *lib. 1. de jejun. cap. 4.* Azor *d. l. 7. cap. 10. quæst. 3. & 6.* Fagundez *in 4. præcept. Eccles. lib. 1. cap. 2.* Lessius *lib. 7. c. 2. dubit. 5.* D. Thom. *2. 2. q. 147. ar. 8.* Covar. *lib. 4. summa, c. 20. n. 15.* Henriquez *in summa, lib. 3. c. 13.* Viringius *lib. 3. de jejun. cap. 5.* Theophilus *tom. 10. in Rosa Mediana, fol. 465. & de galero & pileo, fol. 491.* Ciaconius *de jejunio c. 11.* Filesacus *de Quadrag. c. 3.* Ecclesia enim his diebus cibis ita delicatis, & lautis abstinere jussit, ut carnis luxuria frænaretur. Concil. Colon. sub Clemente VII. *decret. 7.* non quia cibos illos delicatos Ecclesia rejiciat, ut Saturninus, & alii hæretici execrati sunt, quos secuti fuerunt Manichæi, Priscillianistæ, Marcionistæ, & alii, qui damnati fuerunt variis Ecclesiæ canonibus, præcipue *can. 30.* Apostolorum. Synod. Ancyr. *can. 13.* Concil. Tolet. *in assert. fidei*, Brachar. 1. *can. 13. & 32.* Gangrense *can. 2.* & eos refellunt Turrianus *lib. 5. pro epist. Pontif. c. 6.* Baron. *anno 57. num. 183.* Sever. Binius *in dict. can. 2. Concilii Gangrensis*, Savarus *in notis ad Sidonium, lib. 4. epist. 9.*

6 f *Minime reperitur.*) Consonat D. Gregorius relatus *in cap. fin. 5. dist.* Clemens *in Clement. exivi, de V. S.* Guntherus *l. 2. Liturg. vers. 33.*

7 g *Fieri consuevit.*) Ecclesia enim Hispana in jejunio die Sabbati sequebatur Ecclesiam Romanam, ut probavi in canone 26. Concilii Illiber. ubi plura de jejunio Sabbati congessi.

8 h *Quadraginta dies.*) Apud Græcos etiam viget jejunium hoc Adventus Domini, ut constat ex Codino *lib. de offic. Palat. CP.* prout illum expendit Menardus *in notis ad Sacram. D. Gregorii, pag. 216.* Sed non ita apud eos antiquum est, siquidem nec tempore Theodor. Balsam. in usu erat, qui floruit anno 1191. & in canone 52. sextæ Synodi ita ait: "Nota autem ex hoc canone, quod proprie est una Quadragesima, si enim alia esset, cautum fuisset, ne in illa fieret sacrum mysterium, sed per præsanctificata, quemadmodum quoque cautum est, ne fiat in magni Paschæ Quadragesima."

i *Supportare potes.*) Qui enim sine causa jejunia Ecclesiæ non observant, peccant lethaliter, & graviter puniendi sunt, *c. si quis eorum, dist. 30.* Conc. Tolet. 1. apud Burchardum *lib. 19. decreti, c. 76.* ibi: "Quicumque in Quadragesimæ diebus esum carnium præsumpserit attentare, non solum reus erit Resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei sancta communione, & hoc illi cumuletur ad pœnam, ut in ipsius anni curriculo ab omni esu carnium abstineat, quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam." Concil. Mogunt. sub Leone III. *can. 35.* Coloniense sub Paulo *p. 9. cap. 6.* plura Theophilus *in Rosa Mediana, fol. 470.* Sed si adsit justa causa excusationis, veluti ætas, vel infirmitas, excusantur non jejunantes, ut late probant Paulus Zacchias *qq. medicolegal. lib. 5. tit. 1. & consil. 58.* fuse Joannes Sanchez *in select. disp. 54. per totam*, Narbona *de ætate, anno 60. q. 2.* In hac tamen parte severiores fuerunt Patres Ecclesiæ Orientalis quam Occidentalis, nam in Orientali pueri, & viatores jejunare cogebantur, ægrotis vero non aliter esum carnium concedebatur, nisi licentia synodice petita, ut constat ex D. Basilio *in orat. de jejunio*: & notarunt Balsamon *in can. 69. Apostol.* Cironius *ad hunc titulum*.

C A P U T U L T I M U M.

Honorius III. a *Pargensi Episcopo.*

EXplicari per Sedem Apostolicam postulasti, utrum illis sit licitum, qui nec voto, nec regulari observantia sunt adstricti, carnes comedere, quando in sexta feria dies Dominicæ nativitatis occurrit. Ad hoc tale damus responsum, quod illi, qui nec voto, nec regulari observantia sunt adstricti, in feria sexta, si festum nativitatis Dominicæ ipso die contigerit venire, carnibus propter festi excellentiam uti possunt, secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis; nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere.

NO-

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

N O T Æ.

a PArgensi.) Ita legitur in quinta collectione, *sub hoc tit. cap. fin.* sed ut ibi notavit Cironius, legendum est *Pragensi*, ut legitur in sexta collectione, de qua Ecclesia nonnulla notavi *in cap. de exceptionibus*. Episcopo Bisestislao missa est præsens decisio, & etiam ei rescribit Honorius *in cap. 2. de rebus Eccles.*

COMMENTARIUM.

1 ILluxit orbi felicissimus dies, quo de utero virginali B. Mariæ Verbum Dei prodiit caro factum. Verba sunt Concilii Toletani 10. *cap. 2.* quæ desumpta videntur ex testimonio D. Joannis *cap. 2.* prædicto a Prophetis, & Sibyllinis carminibus præcognito, ut observat Baronius *in apparatu ad annales, n. 28.* ut tanquam impostores damnandi sint Cerdonistæ, qui filium Dei humanam carnem assumpsisse negabant, ut refert Castro *adversus hæreses, verbo Christus, hæresi 2.* Et similiter rejiciendi sunt Manichæi, qui humanam Christi humanitatem negabant prope annum 277. ut refert Gualterus *in chron. sæcul. 3.* Nocte autem Christum Dominum natum fuisse, constat *cap. 2. Lucæ, cap. nocte, de consecrat. dist. 1.* die 25. mensis Decembris, ut probat late Jacobus Grethserus *de die natali Domini, lib. 1. cap. 4.* Tamayus a Salazar *in Martyrol. Hispan. die 25. Decembris*. Unde corrigendus est locus D. Clementis *lib. 5. constitut. Apost. cap. 13.* qui de hoc die natali agens, ait: *Dies festos custodite fratres, in primis diem natalem, qui celebratur a nobis die 25. noni mensis.* Ubi legendum est, *decimi mensis*; hic enim erat mensis Decembris, juxta annorum computationem a Romulo institutam, & servatam usque ad Julium Cæsarem, ex traditis a Macrobio *libro 4. Saturn. n. 22.* Rosino *lib. 4. de antiq. Rom. cap. 1.* quibus autem Consulibus, qua olympiade, quo anno a mundi creatione id factum sit, non facile liquet, cum in re adeo antiqua, & pervetusta omnes historiæ caligine refertæ appareant. Anno 5199. a creatione mundi, olymp. 194. ab urbe condita 752. Christum Dominum natum fuisse refertur *in Martyrol. Rom.* & probat Baronius *ibi*, atque ejus vigiliam, de qua in præsenti agitur, illustrat Franc. Maria Flor. *d. exercit. 2.* Genebrardus natalem Domini diem protrahit ad annum creationis mundi 4089. sed ex receptiori PP. consensu refert Baronius *ubi supra*, Christum natum anno creationis mundi 5199. olympiadis 187. anno 2. idque probat late Peresius *in Danielem lib. 11. qu. 5.* & post eos Gualterus, *in tabulis chron. sæculo 1.* In re certe tam lubrica, quod plures probant, verosimilius judicamus. Dies igitur hic natalis Domini, a qua universus orbis pace, & tranquillitate frui cœpit, magna debuit lætitia, & anniversaria festivitate a fidelibus recoli, cum legamus dies natales, hoc est, quibus quisque nascitur, *l. qua ætate 5. ff. de testam. leg. 3. §. minorem, ff. de minor.* jam olim celebrari solitos annuatim. Unde D. Aug. *sermone 1. de tempore*, ait: "Considerate quæso, quando aliquis homo potens, aut nobilis natalem suum, aut filii sui celebrare desiderat, quanto studio ante plures dies quicquid in domo sua sordium invenerit, ordinat emundari; quicquid ineptum, & incongruum, projicit; quidquid utile, & necessarium, præcipit exhiberi. Domum etiam si obscura fuerit, dealbat; pavimenta scopis mundat, & diversis resperſa floribus adornantur: quidquid etiam ad lætitiam animi & corporis delicias pertinet, omni solicitudine providet." Quem ritum religiose coluerunt in primis Persæ, ut tradunt Herodotus, & Athenæus: Romani, & pleræque aliæ gentes observarunt, ut referunt Censorinus *de die natali*, P. Roa *lib. 5. singul.* inscripto de die natali sacro, & profano, *cap. 3.* Lindembrogius *in notis ad Censorinum*, Pineda *de rebus Salomonis, lib. 1. cap. 14.* Faciuntque textus *in leg. cum quidam 25. ff. de annuis legat. leg. cum plures, §. cum tutor, ff. de administr. tut. leg. sed socer 31. §. 5. ff. de donat. inter.* De die natali sui Mœcenatis agit Horatius *lib. 4. carminum, od. 9.* De natali magnorum virorum Seneca *epist. 64.* De aliis Roa *d. lib. 5. cap. 16. & 17.* ubi notat, ad urbes & templa morem hunc protractum esse, ut anniversariis festis eorum initium celebretur: quæ cum ita procedant in aliis natalitiis, multo majori ratione nativitas Salvatoris nostri, quæ gaudium attulit universo mundo, magna alacritate a fidelibus singulis annis recoli debet, ut pro tantæ largitatis beneficio, quod Deus hominibus contulit, gratias referant illi sempiternas. Unde provenit, ut plura privilegia veterum natalitiorum huic magnæ diei tributa sint, aliaque singularia huic festivitati concessa legantur.

2 Primum hujus diei privilegium in eo consistit, ut festivus sit, *cap. 1. de consecr. dist. 3. cap. final. de feriis, leg. omnes 7. C. eod. tit.* & ab omni opere servili vacuus, ab strepituque judiciorum immunis, ut docuerunt D. Clemens *lib. 5. constit. cap. 13.* & supra relatus Isidorus *lib. 1. de divin. offic. cap. 15.* ibi: *Natalis dies Domini a Patribus votiva solemnitate institutus est.* Leo Magnus *in sermonibus de natali Domini*, D. Basilius, Ambrosius & Nazianz. quos refert Bellarminus *tom. 2. controv. lib. 3. de cultu Sanctorum, cap. 13.* Unde ab ipsis Apostolis institutum hunc festum diem conjiciunt Azor *par. 2. inst. moral. lib. 1. cap. 9. q. 15.* Suarez *tom. 1. de relig. lib. 2. de diebus festis, cap. 5. n. 6.* Gualterus *in tabul. chronog. sæculo 1. fol. 5.* tantaque fuit hujus diei festivitas apud antiquos, ut in Concilio Agathensi *can. 64.* relato *in cap. si quis in Clero, 29. 7. q. 1.* constitutum sit, ut clericus, qui ab Ecclesia abfuerit die solemni natalis Domini, per triennium suspendatur a communione. Hoc autem privilegium etiam veterum natalium fuisse constat, siquidem natales dies Principum feriati erant. Plato *in Alcibiade*, ibi: "Postquam vero natus est primogenitus, qui succedit in regno, primo quidem eum diem omnes, qui sub regno sunt, celebrant, atque ita in posterum quotannis natalem Regis diem sacris, ac festis omnis Asia colit." Martialis *lib. 10. epigr.*

Linguis omnibus, & favete votis;
Natalem colimus, tacete lites.

Horatius *de natali Cæsaris*

——— *cras nato Cæsare festus*
Dat veniam, somnumque dies, impune licebit
Æstivam sermone benigno tendere noctem.

Unde intelligendus est textus *in leg. dies 12. Cod. de feriis*, ubi dum Imperatores Leo, & Anthemius prohibent ludos Circenses, aut quodlibet aliud spectaculum die Dominico exhiberi, hæc verba adjiciunt: *Et si in nostrum ortum, aut natalem solemnitas inciderit, differatur.* Ubi verbum *natalem*, pro die proprio natalitio apposuerunt; ortum vero pro die inaugurati Imperii acceperunt, cum eo die nasci veteres dicerent eos, qui novam dignitatem assequebantur. Cicero *in oratione pro reditu ad Quirites*, ibi: *A parentibus, quod necesse erat, parvus sum procreatus; a vobis natus sum Consularis.* Illustrat Turnebus *lib. 2. advers. cap. 4.* Sic & Imperii ortum dixerunt Imperatores *in leg. omnes 7. C. eodem tit.* ideoque magna solemnitate dies natalis Imperii celebrabatur, ut probat Buleng. *lib. 3. de Imper. Romano, cap. 3.* Lelius Bisciola *lib. 3. horar. succiss. cap. 11.* Prohibent igitur Imperatores, *in d. leg. dies*, ne ludi celebrentur in die sui natalitii, vel ortus Imperii. Utriusque etiam diei solemnitatis mentio fit *in dict. l. omnes 7.* in illis verbis: *Nostris etiam diebus, qui vel lucis auspicia, vel ortus Imperii protulerint.* Quæ constitutio extat *in leg. 2. C. Theod. de feriis, leg. die Dominico, Cod. de spectacul.* ubi cavetur, his diebus quiescere lites, juraque eis velut sacris deferre. Sic enim legendum est *in d. leg. 7.* non *differri*; notavit Gothofredus *ibi*. De quo etiam natalitio Principis accipiendus est textus *in leg. sed etsi 28. §. si feriæ, ff. ex quibus causis majores*; adeoque feriatus, & solemnis habebatur apud veteres dies natalis, ut legatum relictum pro eo celebrando, annuum, & perpetuum intelligeretur, ex eo solum, quod pro die natali relinqueretur, *leg. cum quidam 23. ff. de annuis legat.* quod non sine dubitandi ratione admissum fuit: tum quia in dubio creditur, voluisse testatorem legando minus gravasse hæredem, *leg. unum 68. ff. de legat. 2.* tum quia legatum non præsumitur annuum, aut reiterabile, sed unius tantum præstationis, ut post Bartolum *in l. legatum, oppos. 1. ff. de annuis legat.* docuit Menochius *l. 4. de præsumpt. præsumpt. 132.* argumento textus *in l. boves, §. hoc sermone, ff. de V. S.* at ob celebritatem diei natalitii potius creditur legatum annuum, & perpetuum. Cujacius *lib. 23. observat. cap. 7.* sicut etiam perpetuum legatum creditur relictum ad festum certaminis in honorem Apollinis faciendum, *leg. penult. ff. de annuis legat.* præcipue quia plerumque testatores cavebant, ut dies natales eorum celebrarentur epulis, aut aliquibus distributionibus inter cives, aut Decuriones factis. Plinius *in epistol. ad Can. Ruffum*, ibi: "Epicurus testamento cavit, ut dies ejus natalis, & parentum, fratrumque quotannis solemniter ageretur. *Cicero* libro 2. de finibus, *ibi*: Res tota, Torquate, non doctorum hominum, velle post mortem epulis celebrari memoriam nominis sui. Quos quidem dies, quemadmodum agatis, & in quantam hominum facetorum urbanitatem incurratis, non dico: nihil opus est litibus. Tantum dico, magis fuisse vestrum agere Epicuri diem natalem, quam illum testamento cavere, ut ageretur." Ad quem legandi morem referendi sunt textus *in leg. civitatibus 112. ff. de legat. 1. leg. si pure 54. ff. de legat. 3. leg. demonstratio, §. finali, ff. de condit. & demonst.* & inscriptio, quam ita exararunt Hieronymus Magius *lib. 2. miscel. c. 2.* Gutherus *de jure manium lib. 2. cap. 10.*

TRIB. MILIT.
LEGE XV. APOLLINARIS
EX LEG. V. MACEDONIC.
HIC LEGAVIT TESTAMENTO
MUNICIPIBUS H. S. LXVI. C.
MONET.
UT EX REDDITU
QUOTANNIS VIII. ID. NOVEMB.
DIE SUO NATALI
MUNICIPIBUS EPULUM,
ET CRUST. ETMULS. DARETUR.

Illustrant Roa *d. lib. 5. cap. 11.* Dorleans *ad Tacit. pag. 527.* Stuchius *de conviv. lib. 1. cap. 16.*

3 Deinde proprium erat hujus festivitatis natalis Domini, ut omnes fideles eo die sacram susciperent communionem, adeo ut inter Catholicos non haberetur, qui ea in die non communicaret, *cap. si non frequentius, 16. cap. 19. & 21. de consecrat. dist. 1.* Illustrant Suarez *3. tom. de Sacrament. disp. 69. sect. 3.* Vasquez *ad eamdem 3. part. disput. 214. cap. 2.* Item ut in ea die quilibet sacerdos tres Missas celebret, ut probavi *in cap. consuluit, de celebr. Missar.* Aliud etiam hujus magni die privilegium, ut annorum computatio fiat a Christo

nato,

ratio, juxta Dionysium Exiguum anno 532. quod introductum non fuisse usque ad annos 600. notavit Pancirola *lib. 1. variar. cap.* 141. In Hispania autem fuit specialiter hoc statutum in comitiis habitis Valentiæ *anno* 1309. ut refert Mariana *lib. 17. de rebus Hisp. cap.* 2. Deinde admissum in aliis comitiis Castellæ habitis in urbe Segobiensi anno 1393. Idem Mariana *lib.* 28. *c.* 6. Loaysa *in not. ad Concil. Illiber.* Deinde consensu totius orbis Christiani idem mos fuit receptus, Mariana *lib.* 2. *cap.* 6. unde abolita fuit ratio computandi tempora varie apud antiquos usitata; nam olim anni computabantur juxta tempus cujuslibet Regis, Ducisve, ut primus, secundus, tertius annus Regis David. Cœperunt etiam anni ab orbe condito, ut observat Jacobus Gordonus *in Chron. period.* 50. Gualterus *secul.* 4. *fol.* 130. & tempore, quo instituti fuerunt ludi in honorem Jovis Olimpii, de quibus Pancirola *lib.* 2. *variar. cap.* 46. Tertul. *de spectacul. cap.* 11. ubi Pamelius *schol.* 180. Quæ computatio fuit postea rejecta; tum quia difficilis erat, ut ait Genebrardus: tum quia absque idololatria retineri non poterat, cum fuisset introducta in honorem idolorum. Quare ea computatione rejecta, per indictiones anni numerari cœperunt. Solebant enim Cæsares quolibet decimoquinto anno tributum indicere, quod ea ratione indictum dicebatur, de quo *in tit. C. de indict. l.* 12. & apud Pancirolam *lib.* 2. *variar. cap.* 142. fiebatque tributi indictio die 25. mensis Septembris, a qua anni computabantur hoc modo: indictionis Cæsaris annus 1. 2. 3. &c. usque ad 15. ut exposuerunt Baronius *tom.* 3. *anno* 312. *num.* 167. Eusebius *in chron.* Josephus Scaliger *lib.* 5. *de emend. tempor. cap. de indict.* Gualterus *ubi supra*. Cœpit autem hæc computatio per indictiones ab anno 312. tam a Summis Pontificibus, quam ab Imperatoribus, hoc habito discrimine, quod Imperatorum indictiones incipiebant a die 25. Septembris; Pontificum vero a die nativitatis Domini, ut refert Giaconius *in ifag. de vitis Pont. cap. de indictionum ratione*. Fuerunt etiam aliæ temporis computationes apud Romanos, veluti per Consules, & per æras, de quibus agunt Christoph. Rufinus *lib.* 2. *constit. cap.* 77. Baronius *in Martyrol. die* 22. *Septembris*, & 23. *Octobris*, Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 12. Unde constat, quantum, qualeque fit hoc natalis Domini privilegium, ut omissis omnibus illis computandi rationibus ab ea die anni computari cœperint.

4 Tandem, ut ad præsentem textum accedamus, in eo refertur aliud non leve privilegium, videlicet, ut si dies natalis Domini incidat in feria sexta, aut sabbato, liceat ea die fidelibus carnibus uti, cum feria sexta in memoriam passionis Domini jejunium ab Ecclesia indictum sit, *c. jejunia* 26. *de consecrat. distinct.* 3. *can.* 68. *Apost.* D. Ignatius *ad Philipp. epist.* 8. Tertul. *de jejun. cap.* 14. S. Petrus Martyr, Episcop. Alex. *in suis canonibus*, ibi: " Non reprehendar nos quisquam „ quartam, & sextam ferias observantes, quibus non jejunare „ secundum traditionem præceptum est. *Cujus jejunii rationem* „ *assignat D. Augustinus* epist. 68. ad Casulam, *ibi*: Cum au- „ tem quarta, & sexta maxime jejunet Ecclesia, ea ratio „ reddi videtur, quod considerato Evangelio ipsa quarta Sab- „ bati, quam vulgo quartam feriam vocant, consilium repe- „ riuntur ad occidendum Deum fecisse Judæi. Deinde tradi- „ tus est ea nocte, quæ jam tendit ad sextam Sabbati, qui „ dies passionis est. " Plura de hoc jejunio sextæ feriæ congesserunt Gazæus *ad Cassianum lib.* 5. *instit. c.* 24. Gothofredus *in dissert. Philostorg. lib.* 10. *c.* 12. Hæphtenus *disquisit. monast. lib.* 6. *tr.* 7. *disqu.* 1. Postea vero consuetudine introductum fuit, ut jejunium quartæ feriæ omnino abolueretur, & ut in sexta maneret tantum imperfectum, hoc est abstinentia a carne: unde privilegium die natalis in præsenti relatum in eo consistit, ut si natalis Domini incidat in feriam sextam, propter diei festivitatem carnibus vesci liceat; nam etiam in veterum natalitiis non solum Deorum, Principum, sed & Privatorum epulæ solemnes erant. Aurelius *lib.* 11. *florid.* ibi: *Festivum celebravi natalem, sacrorum suaves epulas, & facetas convivia*. Martialis *epigr.* 66.

Sexcenti cœnam a te Justine vocati,
Lucis ad officium quæ tibi prima fuit.

Diocasius *lib.* 54. ibi: " Natalem Augusti Julius Antonii „ filius tunc Prætor celebravit circensibus, & venationibus: „ Senatum etiam, & ipsum Augustum ex decreto Patrum „ epulo excepit in Capitolio. " Illustrat Roa *d. lib.* 5. *cap.* 11. ut etiam consuetudine introductum est, ut in vigilia hujus magni diei collatio in quantitate excessiva fiat, & ex omnibus fructibus, ut referunt Azor *lib.* 3. *instit. moral. cap.* 8. *ad finem*, Cenedo *quæst.* 4. *canonic. num.* 3. Sed cum privilegium hoc vescendi carnibus sit concessum in favorem fidelium, ipsi inviti eo uti non coguntur, nec erunt reprehendendi eo die jejunantes, argumento textus *in c. utinam*, 76. *distinct. Clement.* 1. §. *ita*, *de V. S.* Tandem in præsenti docetur, hoc privilegio uti non posse eos, qui regulari observantia, vel voto tenentur a carnibus abstinere, qui eas edere non valent; licet aliqui contrarium senserint auctoritate Epiphanii contra hæreticos in fine dicentis: " In die Epiphaniorum, idest Apparitionis, & Adventus, quando natus est in carne Dominus, jejunare non licet, etiamsi contingat, quod sit feria quarta, vel prope Sabbatum. " Item auctoritate Leonis *ep.* 93. *c.* 2. Qui Priscillianistas illo die jejunantes his verbis arguit: " Ut per omnia fiat a nostra fidei unitate discordes, & dies, „ qui a nobis in lætitia habetur, ab illis in afflictione ducitur. " Et etiam ex sententia B. Francisci, qui referente Pisano *conformit. fructu* 8. cum hæc controversia mota esset, & F. Moricus Francisci discipulus jejunandum diceret, respondit Sanctus: " Peccas frater Morice diem Veneris vocans „ diem, quo natus est nobis puer Jesus: volo quod & parietes „ tali die comedant carnes, si fieri poteat, vel de foris liniantur. " Quibus moti auctoritatibus aliqui Religiosi putabant licere carnibus vesci, cum dies natalis Domini in feria sexta incidit: quos refellit Vvaddingus *in not. ad regulam S. Francisci*, *c.* 12. ubi exponit prædictam sancti auctoritatem. Si autem qui emisit votum abstinendi a carnibus die Veneris, non cogitavit de eventu natalis Domini ea die occurturi, non tenetur abstinere a carnibus, ex sententia Molinæ *de justitia disp.* 272. Azori *p.* 1. *inst. l.* 11. *c.* 20. *q.* 3. tametsi quoad hoc postremum dissentiant Sanchez *c. lib.* 11. *n.* 61. & Vasquez 1. 2. *disp.* 30. *cap.* 4. quorum sententiam tutiorem putat Suarez *lib.* 4. *de voto*, *c.* 20. *n.* 7. Apud Græcos tamen Lucas Patriarcha in Synodo sub Emanuele Comneno, absolute, & absque ulla limitatione consultus ab Emanuele Comneno Imperatore, respondit virum nobilem, qui juraverat feria quaelibet tertia jejunare, & carnibus abstinere, non teneri juramento, ac carnibus vesci permisit, eo quod non congrueret diei sancto Paschæ, qua lætari convenit, abstinere a carnibus, & servare jejunium, ut habetur apud Balsamonem *ad can.* 29. *epist. canonic. S. Basilii ad Amphiloc.* & notavit Theophilus Raynaudus *in tract. de gindio & pileo*, *fol.* 591.

TITULUS XLVII.

De purificatione post partum.

CAPUT UNICUM.

Innocentius III. a *Armach. Archiepisc.*

VOlens fraternitas tua per responsionem Apostolicam edoceri, humiliter a nobis expetiit, utrum mulieres statim post partum debeant Ecclesias ingredi, vel ab earum ingressu per dies aliquot abstinere. Licet autem secundum legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum a templi cessarent ingressu: quia tamen Lex per Moysem data est, gratia, & veritas per Jesum Christum facta est: nos Sanctorum Patrum vestigiis inhærentes, taliter tibi duximus respondendum, quod postquam umbra legis evanuit, & illuxit veritas Evangelii, si mulieres post prolem enixam acturæ gratias Ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec Ecclesiarum aditus est eis aliquatenus denegandus, ne pœnam in culpam convertere videamur. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam. Datum Laterani.

NOTÆ.

a *Armach.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc titul. cap. unic.* & in epistolis Innocent. editis a Sirleto, *fol.* 30. ex quo regestro ita restituo litteram hujus textus. De diœcesi Armachana nonnulla notavi *in cap. quid sicut*, *de elect.*

COMMENTARIUM.

1 Conclusio traditur & probatur. EX hoc textu sequens communiter deducitur assertio. *Mulier post partum statim potest ingredi Ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquot dies, secundum legem Mosaicam*. Probat eam textus *in c. cum enixa*, *c. ad ejus*, *c. si mulier*, 5. *dist.* Carolus, & Ludovicus *lib.* 6. *Capitul. tit.* 204. ibi: " Cum enim eni- „ xa fuerit mulier, post quot dies debeat Ecclesiam intrare, „ testamenti veteri præceptione didicimus, ut pro masculo „ diebus 33. pro femina autem 66. debeat abstinere; quod „ tamen, ut ait S. Gregorius, sciendum est, quia in my- „ sterio accipitur; nam si hora eadem, qua genuerit, actu- „ ra gratias intret Ecclesiam, nullo peccati pondere grava- „ tur. Voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. „ In carnis autem commistione voluptas est, in prolis ve- „ ro

„ ro prolatione gemitus: unde & ipsi in primo matrimonio „ dicitur: In doloribus paries. Si itaque mulierem prohibe- „ mus Ecclesiam intrare, ipsam ei pœnam suam culpam de- „ putamus. *Herondus Episcopus Turon.* can. 60. Mulier post „ partum statim ut voluerit, nisi forte sit adultera, intret „ Ecclesiam, ac Deo referat gratias. " Illustrant ultra congestos in præsenti a Barbosa, & Garanna, Parladorius *l.* 3. *rerum quotid. different.* 5. *num.* 1. Petrus Gregorius *lib.* 2. *syntagm. cap.* 1. *num.* 9. Franc. Valens *in concord. jur. to.* 2. *notat.* 4. *fol.* 234. Lantdmet. *lib.* 2. *de veteri mon. cap.* 6. Lindembrog. *in notis ad Conferinum*, *de die natali c.* 11. *fol.* 23. Acunna & Joannes Dartis *in* 5. *dist. Becanus in analog. c.* 14. *quæst.* 5. Tapia *tom.* 1. *catena*, *lib.* 4. *quæst.* 27. *art.* 9. & *c.* 28. *art. ultim.*

2 Impugnatur prædicta assertio. Sed hæc assertio difficilis redditur sequenti consideratione; nam sacratissima virgo Deipara Salvatorem nostrum huic mundo edidit absque ullo fluxu sanguinis, & sine fecundinis, ut definitum fuit in 6. Synodo Trul. *cap.* 80. his verbis: " Absque ullis fecundinis ex Virgine partum esse con- „ fitentes, ut qui sine semine constitutus sit; idque toti gre- „ gi annuntiantes eos, qui propter ignorantiam aliquid fa- „ ciunt, quod non decet, correctioni subjicimus. Quare quo- „ niam aliqui post sanctæ Christi Dei nostri nativitatis diem „ similam coquere ostenduntur, & ea sibi invicem impartiri, honoris videlicet prætextu fecundinarum impollutæ „ Virginis matris, statuimus ut deinceps nihil tale fiat a „ fidelibus. " Et tamen legi purificationis paruit, ut refertur, *cap.* 2. *Luca*: unde inter præcipuas, & majores festivitates B. Virginis, ejus Purificatio jam a temporibus Justiniani celebratur, ut constat ex Concil. Mogunt. sub Carolo *can.* 36. & referunt Amalarius *lib.* 3. *cap.* 44. Micrologus *cap.* 48. Rupertus Abbas *lib.* 3. *c.* 25. & ex eis Beyerlinch. *in theatr. vitæ hum. lit. B*, *pag.* 185. Novarinus *in sched. sacr. lib.* 8. *cap.* 20. Baronius & Salazar *in Martyrol. die* 2. *Februar.* Menardus *ad Sacrament. D. Gregorii*, *fol.* 41. Solorzanus *in sua Candelaria*, *fol.* 461. igitur feminæ, quæ ex partu corporis immunditiam contrahunt, debent per legitimum tempus purgari, & purificari. Augetur hæc difficultas ex eo, nam si hæc purificatio non esset necessaria, nec in lege gratiæ admissa, non institueretur, & ordinaretur ab Ecclesia peculiaris Missa dicenda cum mulier quæ pepeerit, Ecclesiam ingreditur, pro ejus purificatione: sed specialis Missa pro eo die statuta est, ut constat ex nostro Innocentio *lib.* 1. *epist.* 31. ubi cum transactionem inter Abbatem Lerinensem, & Episcopum Antipolitanum super Ecclesia S. Honorati referret, hæc adjecit verba: " Nec in desponsatione virginum, „ vel purificatione parientium Missas cantent, vel oratio- „ nes, seu benedictiones exsolvant. " Igitur si est peculiaris Missa instituta pro purificatione mulieris, liquido apparet, quod debet per tempus ab Ecclesia arceri, donec purificetur.

Qua dubitandi ratione non obstante, vera est præsens assertio, pro cujus expositione, præmissis quæ de præceptis legis veteris mortuis, & mortiferis adduxi *in cap. translato*, *de constitut.* sciendum est, in lege veteri immunditiam legalem contrahi vel ex contactu rei immundæ, vel quia aliquis in se immundus erat. Ex contactu rei immundæ fiebant immundi: primo qui tangebant leprosos, seminifluos, pollutos ex coitu, menstruatas, hemorrhoissas, aut illorum, vel illarum vestes. *Levit. cap.* 13. 14. & 15. Secundo qui tangebant reptilia, aut alia animalia immunda, quibus non licebat vesci. *Levit. capite* 11. *vers.* 43. Tertio qui tangebant cadavera animalium immundorum. *Levit. cap.* 11. *vers.* 24. Quarto qui tangebant cadavera animalium mundorum, quæ sponte erant mortua. *Levit. cap.* 11. *vers.* 39. Quinto qui tangebant cadavera, aut ossa, aut sepulchra hominum mortuorum. *Num. cap.* 19. *vers.* 11. Sexto qui ingrediebantur domum, vel tentorium, in quo jacebat mortuus. *Numer. cap.* 19. *vers.* 14. & qui tangebant aquas expiationis, quibus expiabantur. *Num. cap.* 19. *vers.* 21. In se immundi erant primo puerperæ: *Levit. cap.* 12. *versicul.* 2. Secundo leprosi. *Levit. cap.* 13. & 14. Tertio seminifluí. *Levit. cap.* 15. *vers.* 2. Quarto polluti ex coitu, sive legitimo, sive illegitimo. *Levit. cap.* 15. *vers.* 16. Quinto menstruatæ. *Levit. cap.* 16. *vers.* 19. Sexto hemorrhoissæ, idest quæ multis diebus patiuntur fluxum sanguinis extra tempus menstruale. *Levit. cap.* 15. *vers.* 25. Nec omnes immunditiæ æquales erant, imo potius quædam graviores, quædam leviores: graviores erant illæ, quibus immundi, non solum excludebantur a templo, & rerum sacrarum participatione, sed etiam hominum consuetudine, eo quod homines quoslibet, & cetera omnia, quæ contingebant, polluebant, & emundari debebant. Ejusmodi erant tria illa immundorum genera, *Numer. cap.* 5. qui ob immunditiam jubebantur excludi castris, vel civitatibus, videlicet leprosi, seminifluí, & polluti a mortuis: item & menstruatæ, quæ etsi civitate non excludereantur, domi tamen ita intrudebantur, ut cum nemine commercium haberent, nisi cum eo, qui cibum, & necessaria illis deferret; qui tamen ob hoc ipsum legaliter erat immundus. Et hæ quidem graviores immunditiæ communiter, & diuturniores erant, & difficilius tollebantur. Immunditiæ vero leviores, licet arcerent a templo, & a rebus sacris, non tamen excludebant ab hominum consortio, eo quod per contactum non communicabantur aliis, & faciliori ritu tollebantur, nec per se diuturnæ erant. Præterea, qui leviori erant immunditia polluti, poterant saltem in atrium profanum Gentilium, & immundorum ingredi, & sacris ibi interesse; quod prioribus non concedebatur. Quare Josephus *lib.* 2. *contra Appionem*, asserit ab eo fuisse mulieres exclusas.

3 De purificatione ex lege veteri.

4 De purificatione ab his immunditiis. Nec omnes isti immundi purificabantur eodem modo; siquidem immundi ex contactu purificabantur aqua lustrali, de qua, & cæremoniis hujus purificationis agunt Becanus *in analog. c.* 15. *q.* 5. P. Menochius *de repub. Hebræorum*, *lib.* 3. *c.* 18. & ut de præsenti purificatione tantum agamus, sciendum est, ritum purificationis puerperæ præfiniri *c.* 12. *Levit. vers.* 2. his verbis: " Mulier si fuscepto semine peperit ma- „ sculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separa- „ tionis menstruæ; ipsa vero triginta tribus diebus manebit in „ sanguine purificationis suæ; sin autem feminam peperit, „ immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus „ menstrui, & sexagintasex diebus manebit in sanguine pu- „ rificationis suæ. " Ubi primo notandum est, generaliter mulierem, quæ masculum pepererat, immundam fuisse quadraginta diebus; eam vero, quæ feminam, octoginta; sed non omnium dierum æqualem fuisse immunditiam: quæ enim masculum pepererat, primis septem diebus immunda erat juxta dies separationis menstruæ, idest, ut ita recluſa esset, & a domesticorum consuetudine segregata, ut separatæ, reclusæ, & segregatæ erant menstruatæ. Quæ verum feminam pepererat, primis quatuordecim diebus immunda erat eodem modo, quo separabantur menstruatæ, ceteris vero sexagintasex, non erat tam gravis immunditia, nec tam rigida separatio; manebat tamen in sanguine purificationis suæ, idest in purificatione sanguinis sui continebat se domi, donec se perfecte sanguine, & sordibus partus liberaret; atque ideo triginta tribus illis, aut sexagintaquatuor diebus erat immunda. Et si quæras, cur diuturnius tempus fuerat præfinitum pro purificatione ejus, quæ feminam ediderat; respondeo hoc constitutum esse ob diversitatem vacuationis, & purgationis mulieris. Prima enim purgatio a partu est sanguinis copiosius fluentis, & eo fere modo, quo in menstruis; hæc in masculorum partu ad summum durat septem dies, & breviore etiam tempore ut plurimum absolvitur. Altera purgatio est aliorum excrementorum cum modico sanguine paulatim defluentium. Hæc in masculorum partu cum longissima est, per triginta dies durat, etsi pauciioribus etiam diebus finiri soleat: in feminarum vero partu durat utraque diutius, ut docent Hippocrates *de natura pueri*, Valesius *de sacra philosoph. cap.* 18. Itaque lex vetus longissima spatia accepit, quibus hæc perfici possent, etsi raro, aut etiam vix unquam totum hoc spatium a Scriptura signatum occupent; id enim præscripsit Scriptura, tum ut perfecte purgata esset mulier, tum ut a partu quiesceret paulo diutius. Primis autem diebus voluit arctius separari puerperas, eo quod iis diebus sit fluxus sanguinis, & ita ipsæ magis immundæ. Elapsis igitur his diebus purificationis pro discrimine sexus partus, puerpera veniebat ad atrium immundorum, ibique consistebat; nec enim atrium mundorum ingredi poterat nondum purificata. Secundo offerebat tutturem, vel pullum columbæ pro peccato. *Levit. cap.* 12. *vers.* 6. id est pro munditia legali; sic enim immunditia legalis contracta ex menstruis vocatur peccatum, *Levit. cap.* 14. *vers.* 2. & *cap.* 15. *vers.* 30. Deinde offerebat infantem Deo, eumque redimebat; tandem peractis omnibus, in gratiarum actionem offerebat Deo agnum vel turturem, aut pullum columbæ in holocaustum.

Unde apparet vera ratio præsentis assertionis; nam cum immunditia, quæ ex partu contrahebatur, esset legalis, & juxta cæremonias ipsius legis expiaretur, ut supra retulimus, omniaque præcepta cæremonialia legis veteris, non solum mortua, verum & mortifera fuissent, ut probavi *in c. translato*, *de constit.* ideo in lege gratiæ nec hujusmodi immunditia contrahitur, ut contrahebatur in lege veteri; nec expiatio desideratur, & sic statim ac mulier peperit, potest ingredi Ecclesiam, quia apud Catholicos prædictæ immunditiæ, aut expiationes suscitari nequeunt, licet olim ad fores Ecclesiarum fontes essent, quibus ingressuri lavarentur. Eusebius *lib.* 10. *c.* 4. Paulinus *epist.* 12. *ad Severum*:

Traditur ratio decidendi.

Sancta nitens famulis interluit atria lymphis.
Cantharus, intrantumque manus lavat amne ministro.

Non quia fideles crederent aqua vitia purgari, sed ut ea lotione ad mentem purgandam excitarentur. Tertul. *lib. de oratione*, ibi: " Hæ sunt veræ mundjtiæ, non quas plerique „ superstitiose curant ad orationem, tum etiam cum lavacro „ totius corporis. " Quod agnoscit Ovid. *l.* 2. *Fast.*

Ah nimiam faciles, qui tristia crimina mentis
Fluminea pelli posse putatis aqua.

Unde successit usus aquæ benedictæ, de quo egi *in c. aqua*, *de consecr. Eccl.* Sed si ex devotione enixa voluerit se abstinere ab ingressu templi, hoc illi permittendum est, cum ex devotione fiat, propter quandam decentiam, propter quam & vir cum propria uxore dormiens jubetur ab ingressu Ecclesiæ se abstinere *in cap. vir*, ibi: *Vir cum propria conjuge dormiens, nisi totus aqua intrare Ecclesiam non debet, sed nec totus intrare statim debet*, 33. *q.* 4. Aliquando enim bonum est abstinere ab eo, quod licite fit, *cap. aliud* 1. *q.* 1. *cap. quotidie*, *de consecrat. dist.* 2. Sidonius *lib.* 9. *epist.* 6. ibi: " Esset quidem gloria, si nunquam uxori conjungeretur, quia bona- „ rum mentium est ibi culpas agnoscere, ubi culpa non est; " ut probavi superiori titulo *in c. consilium*.

Nec

6 Dissolvitur dubitandi ratio.

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa; nam licet Beatissima Virgo lege purificationis non teneretur, ut probat P. Menochius *ubi supra*, Suarez *de vita Christi*, *disp. 16. art. 4. sect. 2.* cum partus purissimus, omnique sorde immunis, & affluxu sanguinis liber esset, ut venuste expressit Sanazarius *lib. 2. de partu Virginis*, ibi:

Haud aliter quam cum purum specularia solem
Admittunt, lux ipsa quidem pertransit.

Tamen ejus legis præceptum adimplere humili destinatione curavit, ut eleganter expressit sanctus Methodius Martyr sub Decio, Episcopus Parisiensis in homilia, cui titulus, *De concursu Domini*, ibi: " Et quidem propterea mater ipsius supra legem existens, se legi submittit. Quæque pura cum sit, tempus quadraginta dierum in pollutas constitutum, præsinitumque observat: sit legi obediens is quoque qui a lege liber erat; oblatio pro eo offertur, qui nos sanctificavit. " Prosequitur latius Salas *de legibus disput. 23. sect. 6.* Unde instituta fuit ab Ecclesia festivitas Purificationis B. Mariæ, circa quam Historici non conveniunt, tam circa tempus hujus institutionis, quam causam. Videndi sunt Baronius, & Salazar *in Martyrolog. die 2. Februarii*, Beyerlinch *in theatro vitæ hum. lit. C, pag. 163.* D. Luar. Ramir. *in Pentecost. cap. 49.* Solorzanus *de jure Indiar. lib. 2. cap. 24.* & *de juribus honorariis n. 452.* Nec obstat quod de Missa dicenda pro purificatione mulieris supra dicebamus; nam licet Missa propria dicatur, quando primum post partum Ecclesiam ingreditur, non ideo deducitur, feminam immundam fuisse per tempus lege Mosaica præscriptum, & per illud tempus ab Ecclesia arceri debere.

Sed hucusque traditis obstat Dionys. Alexandr. *in epist. ad Basilidem*, quæ extat *in tom. Biblioth. sacra*, *can. 2.* in hæc verba: " De mulieribus autem quæ sunt in abscessu, an eas " sic affectas oporteat domum Dei ingredi, supervacaneum " vel interrogare existimo. Neque enim eas existimo, si sint " piæ, & fideles, sic affectas ausuras vel ad sanctam mensam accedere, vel corpus, & sanguinem Domini attingere. Neque enim quæ XII. annorum fluxum habebat, ipsum " ad medicinam tetigit, sed solam ejus fimbriam. Orare " enim, quomodocumque se habeat aliquis, & utcumque sit " affectus, Domini meminisse, & auxilium implorare, non " est reprehendendum. Ad sancta autem sanctorum, qui non " anima, & corpore prorsus mundus est, accedere prohibetur. " Refert etiam Balsam. *fol. 883.* Idem habet Timotheus Alexandrin. *in resp. canonicis*, *resp. 7.* quæ habentur *t. 6. biblioth. sacra*, apud Balf. *fol. 162.* ibi: Interrogatio: " Simiiliter cathecumena dedit nomen suum, ut illuminaretur, " & die baptismatis illi accidit quod solet mulieribus, debetne eo die baptizari, an differre, & quautum differre? " *Resp.* Debet differre donec purgata fuerit. *Interrog.* Si mulier sibi accidisse viderit, quod solet mulieribus, debetne " ad sancta mysteria accedere, an non? " *Resp. Non.* Ex quibus auctoritatibus aperte constat, adhuc in lege gratiæ mulieres immunditiam contrahere ex menstruo, & partu, nec interim ad sacra mysteria admitti debere: ergo non recte in præsenti docetur, mulieres, eo quod pepererint, non debere arceri ab ingressu Ecclesiæ. Pro cujus difficultatis solutione aliqui Theologi docent, hæc omnia, non ut ex præcepto necessario servanda, sed tanquam magis congruentia a Patribus proponi. Sed verius credo, lege aliqua canonica universali Ecclesiæ Orientalis, non vero Latinæ, ut notavit Lantdmet. *lib. 3. de veteri mon. cap. 76.* hæc duo fuisse statuta; siquidem, ut refert Balsam. in illum canonem 2. Dionysii, Leo Imperatur cognomento *Sapiens*, in sua novella 13. ita cavit: " Statuimus de mulieribus, quæ pepererunt, & " de his quæ naturali purgatione detinentur; si quidem earum vita a nulla alia morbosa affectione perturbatur, ut " quæ non sunt quidem initiatæ, non sint illuminationis participes; quæ autem sunt in divinis ministeriis initiatæ, impolluta mysteria non participent usque ad quadraginta dierum terminum (*quatuor dierum legi vult Theophilus tom. 16. in Heterocl. fol. 32.*) Quod si morbus invaserit, & se vitam abrupturam minetur, ut sint omnino Sacramenti participes. " Non quia Imperator hoc statuendi potestatem haberet, sed quod jam statuto Ecclesiastico cautum erat, sua etiam lege exprimere, & confirmare voluerit: imo & Dionysius supponit hujusmodi mulieres in Ecclesiam non admitti cum aliis, sed in accessu quodam Ecclesiæ esse, hoc est in loco solitario, ut explicat Balsamon ibidem. Et hac fortasse ratione introducta fuit consuetudo, ne mulier etiam post partum per aliquot dies Ecclesiam ingrederetur, ut in lege veteri præceptum erat: quam consuetudinem ita abrogavit Innocentius in præsenti, ut mulieres non possint ab ingressu Ecclesiæ prohiberi, sed liberum illis reliquerit ex devotione aliquandiu abstinere. Eodem modo, ut refert D. Augustin. *serm. 244. de tempore*, *ad medium*, cavetur ne mulieres post matrimonium per 30. dies Ecclesiam ingrediantur, his verbis: *Per triginta dies Ecclesiam ingredi non præsumant.* Quod tamen contraria consuetudine jam abrogatum est; nam initio nascentis Ecclesiæ, cum major esset fidelium devotio, pro majori Sacramentorum reverentia congruenter satis hæ leges statutæ fuerunt, ut docet P. Vasq. *3. par. in 3. disp. 110. art. 7. cap. 3.* & probavi *lib. 1. Concil. Illiber. can. 6.* eodemque modo accipiendum est quod ex Pœnitentiali Theodori refert Carnot. *part. 15. Decreti*, *c. 150.* ibi: " Ut mulieres menstruo tempore non offerant, nec sanctimoniales, nec laicæ: " si fecerint, per tres hebdomadas pœniteant. *Et D. Clemens epist. 4. in illis verbis*: Est sane propria quædam nostræ religionis observantia, quæ non tam imponitur hominibus, quam propriæ ab unoquoque Deum colente causa puritatis expetitur: de castimoniæ dico cautela, cujus species multæ sunt, sed primo ut observet unusquisque, ne menstruatæ mulieri misceatur: " Explicat Turrianus *lib. 5. pro canonib. Apostol. c. 1.* Græcique id tanta obfirmatione tenuerunt, ut etiam periclitantes feminas per tempus menstrui communicare nollent, ut constat ex damnatione Michaelis Patriarchæ CP. per Humbertum Legatum Sedis Apostolicæ, apud Baronium *anno 1054.* Prosequitur Theophilus *dict. tom. 16. fol. 32.*

TITULUS XLVIII.

De Ecclesiis ædificandis, & reparandis.

CAPUT PRIMUM.

Ex Concilio a Moguntino.

QUicumque beneficium Ecclesiasticum habent, ad tecta Ecclesiæ restauranda vel ipsas Ecclesias emendandas omnino adjuvent, & nonam, & decimam reddant.

NOTÆ.

1 a MOgunt.) Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 4.* Et ex hoc Concilio citant verba hujus textus Burchardus *lib. 3. Decreti*, *c. 30.* Carn. *part. 3. Decreti*, 35. & reperitur textus hic in ipso Concilio *can. 42.* & inter capitularia Caroli *lib. 5. cap. 92.* & *lib. 7. in addit. c. 32.* apud Anton. Augustinum *in epit. juris*, *lib. 13. tit. 2. cap. 19.* De hoc Concilio egi *in cap. 1. de regular.*

2 Ex hoc textu omnes repetentes, & alii infra pro illustratione conclusionis laudandi, deducunt, Clericos, seu Rectores Ecclesiarum beneficia possidentes teneri de fructibus ipsius beneficii Ecclesiam reparare, vel reficere. Verum in præsenti canone non agitur de clericis, nec de beneficiis Ecclesiasticis: quare veram ejus interpretationem assignabimus, & postea juxta communem assertionem omnium Doctorum conclusionum disponemus, & disputabimus. Sciendum autem est, beneficium sæpe æpius pro feudo usurpari in legibus Alem. *tit. 11. A Pastore Ecclesiæ per beneficium susceperit.* Bajubar. *tit. 1. c. 1. Per beneficium præstare.* Conc. Meld. *can. 18. Ut præcepta illicita jure beneficiario de rebus Ecclesiasticis facta a vobis sine dilatione rescindantur.* Hincmarus relatus a Bignonio *Ad Marculf. lib. 2. c. 5.* Filesac. *in quæ. fol. 853.* Unde Aymonius *lib. 5. de gestis Francor. c. 44.* dum agit de Lotharingia, quæ antiquum fuit Regum Franciæ ex Carolomanica stirpe patrimonium, ait illam a Lothario in beneficium traditam Othoni Imperatori, hoc est in feudum. Verba sunt: " Dedit " autem Lotharius Rex Othoni Regi in beneficio Lotharicum Regnum, quæ causa magis contristavit corda Principum Francorum. " Late probavi *in cap. 1. de feud.* Deinde sciendum est, beneficiorum, seu feudorum duo genera reperiri in antiquis legum, & historiæ monumentis. Aliud enim dicitur beneficium Regium, aliud beneficium Ecclesiasticum. Beneficium regium fuit prædium, agerve regii dominii, qui militibus, ac nobilibus utendus fruendus dabatur a Rege, ad obstringendam eorum fidem. Beneficium istud in mansis, servis, colonis, & servientibus erat constitutum. Unde qui beneficium regium habebat, illud colere tenebatur, ne incuria, ac negligentia beneficiarii sterile, ac inutile redderetur. Ita cavetur *in l. 1. tit. 8. lib. 3. legum Longobard.* ibi: " Quicumque suum beneficium occasione proprii " defertum habuerit, is infra annum, postquam Comes, " vel missus noster notum factum habuerit ipsum beneficium " amittat. " Beneficii vero Ecclesiastici mentio extat in eisdem legibus Longobard. & Capitularibus Caroli, & Ludovici congestis *in cap. 1. de feud.* ubi de hujusmodi feudorum origine & progressu egi. Ex illis autem legibus, & Historicorum monumentis deducitur, eos ipsos, qui aliquid ex beneficio Ecclesiæ accipiebant, ad plura erga Ecclesiam officia præstanda fuisse obligatos. Quæ onera ad tria potissimum

simum capita refero, ad nonas, ad decimas, & ad sarta tecta. Quod ad nonas pertinet, certum est, eas persolvi, non ex quovis genere prædiorum, sed ex iis tantum, quæ aliquis possideret ex beneficio ecclesiastico, ut hac nempe nonarum præstatione solvens feudatarium se, ac beneficiarium Ecclesiæ agnosceret, ut ex Concilio Valentino III. constat in Gallia celebrato temporibus Caroli Calvi, *can. 10.* ibi: " Sed & de " fiscis, & villis, quas constat dominio Ecclesiæ a fideli- " bus olim fuisse contraditas, & nunc potestati sæcularium " traditas, voluntate eorum ordinaria placuit, ut sicut edi- " ctis Principum jussum est, nonæ, & decimæ ipsis Ecclesiis, " unde subtractæ sunt, fideliter persolvantur; & hi qui eas " retinuerint, ut sacrilegos noverint se ab Ecclesiæ liminibus " pellendos. " Et antea per annum 813. conquesti fuerunt Præsules Galliæ, antiquum morem persolvendi nonas a prædiis Ecclesiasticis multis in partibus sublatum: qua de causa querelam ad aures Principis deferendam censuerunt in canone 46. Concilii Turon. celebrati sub Carolo Magno, ibi: " Nonas, ac decimas, quas qui res Ecclesiasticas tenent, solvere Rectoribus Ecclesiarum ordinati sunt, ad luminaria, " & stipendia clericorum multis in locis abstractas esse, vi- " dimus: quod sæpe jam missis vestris in publicis indicavi- " mus placitis, sed inde hactenus aut pravum, aut nullum " consecuti sumus effectum. " Quare idem Carolus Magnus, & ejus successores persolvendas esse nonas sæpius edixerunt *lib. 1. capite 163.* ibi: " Ut qui Ecclesiarum beneficia ha- " bent, nonam, & decimam ex eis Ecclesiæ, cujus res sunt, " donent, & qui tale beneficium habent, unde ad mediocrita- " tem laboreat, de eorum portione proprio presbytero de- " cimas donent. " Unde apparet, fuisse aliquod beneficii Ecclesiastici genus, quod ad mediocritatem traditum erat, nempe colonus dimidium fibi, & dimidium presbytero arabat: quo casu nonas non persolvebat. Idem præceptum solvendi nonas repetitum fuit *lib. 2. cap. 21.* & de solvendis nonis ex regio beneficio, seu feudo, agitur *lib. 5. cap. 150.* ibi: " De " his, qui agros dominicatos propterea neglexerunt excole- " re, ut nonas exinde non persolvant, & alienas terras ad " excolendum propter hoc accipiunt, volumus ut de tribus " annis ipsam nonam cum sua lege persolvant. " Præter nonas illi, qui beneficium Ecclesiæ habebant, decimas quoque persolvebant, ut ex præfatis locis facile constat. Tertio Ecclesiæ præstare tenebantur sarta tecta, hoc est, qui aliquid ex beneficio Ecclesiæ possidebant, tenebantur ad Ecclesiarum labes, ac ruinas reficiendas, præsertim vero ad tecta: quod facile probatur *ex dict. can. 46. Concilii Turonen. 3.* ubi Patres conqueruntur Ecclesias ruere, & funditus labi, propter neglectam tectorum instaurationem ab his, qui beneficia ecclesiastica possident. Similiter, inquiunt, & de restauratione tectorum nobis necessitas incumbit judicare, quia non tantum domus monasteriorum, sed & ipsæ Ecclesiæ propter tectorum inopiam ruinas minantur. Concil. Meld. *can. 62.* " Hi qui " ex rebus Ecclesiasticis nonas, & decimas persolvere, & " sarta tecta Ecclesiæ secundum antiquam auctoritatem, & " consuetudinem restaurare debeat, & hoc non solum negli- " gunt, verum & per contemptum dimittunt, atque clericos " fame, ac penuria, ecclesiastica ædificia dissolutione annul- " lari permittunt. " Legis Longobardicæ *lib. 3. tit. 3. leg. 2.* extat decretum Caroli Imperatoris his verbis conceptum: " Præcipimus Comitibus, & omnibus fidelibus nostris, ut " quicumque de rebus ecclesiasticis beneficia habent, pleni- " ter secundum morem regionis nonas, & decimas ad ipsas " Ecclesias donent, absque ulla diminutione, & dilatione, " in quantum melius possunt, & juxta possibilitatem eorum, " & quando necessitas exegerit, dent operas ad ipsas Eccle- " sias restaurandas, & adjutorium faciant. " Modum vero & impensas, quas in reficiendis Ecclesiis facere oportet eos, qui agrum Ecclesiæ occupassent, definit capitulare quadragesimum *lib. 4.* " Confideratum est, ut de frugibus terræ, & " animalium nutrimine nonæ, & decimæ persolvantur. De " opere vero, vel restauratione Ecclesiarum Comes, & Epi- " scopus, sive Abbas, una cum misso nostro, quem ipsi sibi " ad hoc elegerint, consideratione faciant, ut unusquisque " eorum tantum inde accipiat ad operandum, & restauran- " dum, quantum ipse de rebus Ecclesiarum habere cogno- " scitur; similiter & vassi nostri: aut in commune tantum " operis accipiant, quantum rerum ecclesiasticarum habent, " vel unusquisque per se juxta quantitatem, quam ipse te- " net: aut si inter eos convenerit, ut pro opere faciendo " argentum donent, juxta æstimationem operis in argento " persolvant, cum quo pretio Rector Ecclesiæ ad prædictam " restaurationem operarios conducere, & materiam emere " possit: & qui nonas, & decimas dare neglexerit, primum " quidem illas cum lege sua restituat, & insuper bannum " nostrum solvat, ut ita castigatus caveat, ut sæpius iteran- " do beneficium amittat. " Unde facile cognoscitur, in præsenti canone non agi de clericis beneficia ecclesiastica ex institutione Episcopi possidentibus; sed de feudatariis prædia Ecclesiæ in beneficium, hoc est feudum, obtinentibus, qui debebant nonam, ac decimam præstare, & sarta tecta Ecclesiarum custodire, ut in præsenti cavetur: quo modo etiam accipiendus est canon 25. Concilii Arelat. 6. sub Carolo, in illis verbis: *Si quis beneficium de rebus Ecclesiæ habet, ad tecta ejusdem Ecclesiæ restaurandas, vel ad ipsas Ecclesias ædificandas omnino adjuvet.* Videndus Dartis *ad 16. quæst. 1. ad finem.*

COMMENTARIUM.

5 Conclusio traditur, & probatur.

SEd licet hæc, ni fallor, vera sit hujus textus sententia; tamen juxta communem interpretationem talis deducitur disputanda assertio: *Habentes beneficium in Ecclesia tenentur ad ejus reparationem contribuere.* Probant eam textus *in c. Omnes, de consecr. distinct. 1. c. fin. de his quæ fiunt a major.* Concil. Emerit. *can. 16. ad fin.* ibi: " Omnes vero supradicti presbyteri, qui virtutem habuerint, Episcopo suo placitum fa- " ciant, ut reparare Ecclesias sibi commissas intendant: quod " si facere distulerint, ab Episcopo suo districti Ecclesias sibi " creditas, ut ratio permittit, digne reparent. Ecclesiæ ta- " men, quæ mundiales nullas habent, solicitudine, intentio- " ne, & dispositione Episcopali, ut ratio promiserit, habeant " reparationem. *Francoford.* can. 26. Ut domus Ecclesiarum, & " tegumenta ab eis fiant emendata, qui beneficia exinde ha- " bent. *Conc. Tolet. 16.* in epistola Regis Flavii Egicæ, colum. 1. " *Conc. Roman. sub Eugenio II.* can. 25. *ibi*: De destructis Eccle- " siis, ut ab eis, qui eas possident, reædificentur, & si non " sufficiant, a populo adjuventur. *Concil. Tullense* part. 2. c. 11. " *ibi*: Ut Ecclesiæ sarciantur, vel restaurentur in ædificiis ab " iis, qui earum rebus utuntur, aut ab unoquoque tale ex ea- " rum familia præbeatur adiutorium, per quod, si fieri potest, " reædificetur. Indignum est enim, juxta historiam, Domino " per Prophetam reprobante, nos in domibus laqueatis habi- " tare, & domos Dei esse delertas. " Tridentinum *sess. 6. de reform. c. 8.* Consonat lex 11. *tit. 10. partit. 1.* Illustrant Lambertinus *lib. 3. de jurepatr. q. 7. artic. 2. n. 1.* Surdus *consil. 62. num. 23.* Barbosa *de jure Eccles. lib. 2. c. 4. n. 5.* & *de potest. Episc. alleg. 64. n. 4.* & *de offic. Parochi c. 13.* Salgado *de potest. regia, part. 3. c. 5. n. 7.* Bobadilla *lib. 2. polit. c. 18. n. 136.* Riccius *in praxi aurea, resol. 476. n. 4.* Valascus *consult. 179. n. 12.* Antonius August. *in epit. jur. lib. 13. titul. 2.* Petr. Gregor. *lib. 1. partit. titul. 4. c. 11.* Lantdmeter *lib. 2. de veteri monach. c. 36. per tot.* Tondutus *resolut. canonic. c. 38. & 39.* Abbas Panorm. *q. 4.* Diana *par. 8. tr. 7. resol. 16.* Loayfas *in not. ad Concil. Tolet. 16. can. 6.* Solorzanus *lib. 4. polit. c. 23.* Martha *de jurisd. p. 2. c. 48.* Thom. Sanch. *lib. 7. in præcep. cap. 29.* Moneta *de communt. cap. 11.* Frances *de Eccles. Cathed. cap. 13.* Villaroel. *p. 2. regim. Eccl. q. 20. art. 1.* Solorzanus *tom. 2. lib. 3. c. 23.* Conclusionem hujus textus illustrat etiam Sporell. *decis. 67.*

Qua assertio difficilis valde redditur sequenti juris confideratione; nam in divisione omnium bonorum ecclesiasticorum facta a sancto Simplicio Ecclesiæ quarta pars assignata fuit pro fabrica, idest ipsius reparatione, *c. quatuor, capite de reddictibus, c. videntes, 12. qu. 2.* & in Hispania erat tertia pars prædiorum pro reparatione Ecclesiarum ab Episcopo retinenda. Conc. Tolet. *16. can. 5.* relatum *in c. unico, 15. q. 3.* Conc. Brachar. *2. can. 2.* extat *in c. 1. 10. q. 3.* Concil. Emerit. *can. 16.* apud Gratianum *in capite 2. 10. q. 3.* Tarracon. *can. 2. in c. decernimus 10. q. 1.* notarunt Paponius *lib. 1. tit. 1.* Jacob. Gothofr. *in l. 18. C. Theod. de operib. publicis.* & in Ecclesiis plerumque sunt ædituí, seu operarii, qui quartam illam portionem pro fabrica assignatam fideliter asservent, & diligenter expendant: probat Cæsar *de Eccl. hierarc. q. 2. procem. §. 5. n. 16.* ut erant etiam ædituí apud Gentiles, quasi ædium tutores, qui templa curabant, & reparabant, de quibus Aristot. *lib. 6. polit. c. fin.* ibi: Alia species curationis est circa rem divinam, seu sacerdotis, & ædituí circa templa, ut conserventur quæ sunt, & dirigantur ruinosa ædificia, & cetera omnia, quæ pertinent ad divinum cultum. Plato *lib. 6. de legib.* eos vocat quæstores, & asservatores sacræ pecuniæ, ut refert, & explicat P. Gregor. *2. part. syntagm. lib. 15. c. 31. n. 2.* Igitur clerici non tenentur ex propriis fructibus Ecclesias reparare. Unde in Conc. Aurel. *3. can. 5.* alias *7.* apud Anton. Aug. *in epit. lib. 13. titul. 2. c. 12.* ita cavetur: " De oblationibus, vel agris, quos Dominus noster Rex Ecclesiæ suo munere conferre dignatus est, &c. " definimus, ut in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis sacerdotum, &c. quicquid Deo in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur. " Accedit, nam reparatio Ecclesiarum potius ad Principem, quam ad clericos spectat, *capite fin. 96. distinct.* ibi: " Boni Principis, & Regis est Ecclesias contritas, atque scissas restaurare, novas ædificare. " Et *c. sicut, 23. q. 4.* & refertur *lib. 1. Regum, c. 12. & 22. Paralip. c. 24.* quod Reges Joab, & Josias circa templi Salmonici restaurationem satagebant. Unde Ovidius *lib. 2. Fastorum*, vocat Imperatorem Augustum templorum inventorem, ibi:

Templorum positor, templorum sæpe repertor.

Non quia ipse templorum inventor fuisset, sed quia templa destructa reparabat, ut refert Svetonius *in ejus vita, cap. 30.* ibi: *Ædes sacras vetustate collapsas, aut incendiis absumptas refecit.* Quare Casaub. ibi apud Ovidium, pro *repertor*, legit *refector.* Vel saltem reparatio ad populum spectat. Eugenius II. in Synodo Rom. *can. 25.* ibi: " Ecclesia, & quælibet pia loca adjacentia, &c. proprio dispendio restaurentur; non " sufficiente vero, necessario a populo plebis auxilientur. " Igitur nunquam ad clericos primo, & principaliter spectat refectio, & reædificatio Ecclesiarum.

6 De ædificiorum.

Qua difficultate ita sublata, non obstante, vera est præsens assertio, pro cujus expositione scire oportet, omnia ædificia habere suam vetustatem, quam ætatem ædificiorum dixerunt Imperatores *in l. si quando, Cod. de operibus publicis*, Consulti *in l. vulgo 58. l. domus 60. ff. de legat. 1.* ubi ait Papinia-